

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τίτλος: Το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας και της Ελλάδας. Μία συγκριτική μελέτη.

Title: The educational system of Finland and of Greece. A comparative study.

Φοιτήτρια: Αντωνοπούλου Αθανασία

Επιβλέπουσες Καθηγήτριες: Κοτσαλίδου Ευδοξία, (Α' βαθμολογήτρια)
Τριαντάρη Σωτηρία. (Β' βαθμολογήτρια)
Α.Μ: 3067.

Φλώρινα, Ιούνιος 2018.

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	3
Εισαγωγή.....	3
1. Μέρος Πρώτο.....	4
1.1 Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας. Σύντομη ιστορική αναδρομή.....	4
1.2. Η προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	5
1.2.1. Χώρος του ελληνικού νηπιαγωγείου.....	6
1.2.2. Ενδεικτικό πρόγραμμα καθημερινού ελληνικού νηπιαγωγείου.....	9
1.3 Η δημοτική εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	10
1.3.1. Χώρος του ελληνικού δημοτικού σχολείου.....	12
1.3.2. Αλφαβητάρια του τότε, του δημοτικού σχολείου.....	14
1.3.3. Ενδεικτικό καθημερινό πρόγραμμα τάξης δημοτικού σχολείου.....	16
1.4. Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα.....	17
1.5. Δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, γυμνάσιο και λύκειο και ένταξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	20
2. Μέρος δεύτερο.....	24
2.1 Το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας. Σύντομη ιστορική αναδρομή.....	24
2.2. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας, σήμερα.....	25
2.3. Η προσχολική εκπαίδευση στην Φινλανδία.....	27
2.3.1. Χώρος του φινλανδικού νηπιαγωγείου.....	29
2.3.2. Εκπαιδευτικοί στο φινλανδικό νηπιαγωγείο.....	31
2.3.3. Ενδεικτικό πρόγραμμα καθημερινού φινλανδικού νηπιαγωγείου.....	32
2.4. Η δημοτική εκπαίδευση στην Φινλανδία.....	36
2.4.1. Η ατμόσφαιρα του σχολείου, ο χώρος του σχολείου.....	37
2.4.2. Βιβλία του δημοτικού σχολείου.....	41
2.4.3. Αναλυτικό πρόγραμμα τάξης φινλανδικού δημοτικού σχολείου.....	51
2.5 Ειδική αγωγή στην Φινλανδία.....	53
2.6 Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Φινλανδία, γυμνάσιο και λύκειο και ένταξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	55
3. Μέρος τρίτο.....	57
3.1 Συγκριτική μελέτη και των δύο εκπαιδευτικών συστημάτων. Ομοιότητες και διαφορές.....	57
4. Βιβλιογραφία-Αρθρογραφία:.....	60

Ευχαριστίες.

Το θέμα που πραγματεύτηκα στη πτυχιακή μου εργασία, αναφέρεται στο εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας και της Ελλάδας, καθώς και σε μία συγκριτική μελέτη και ανάλυσή αυτών. Ένα θέμα αρκετά σημαντικό, αφού η εκπαίδευση αποτελεί σημαντικό και καθοριστικό κομμάτι στην ζωή όλων μας. Οφείλω να ευχαριστήσω θερμά λοιπόν, την Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου μου Ευδοξία Κωτσαλίδου για όλη την καθοδήγηση, άριστη συνεργασία, υπομονή και βοήθεια που μου πρόσφερε καθ' όλη την διάρκεια συγγραφής της πτυχιακής μου εργασίας. Επιπλέον, να ευχαριστήσω εξίσου την Καθηγήτρια επίσης του πανεπιστημίου μου Τριαντάρη Σωτηρία, που υπήρξε δεύτερη βαθμολογήτριά της πτυχιακής μου εργασίας. Τέλος, δε θα μπορούσε να λείπει η γλυκιά οικογένειά μου από αυτό το κομμάτι, καθώς μέσα από την οικονομική, ψυχική και σημαντική στήριξή τους, δε θα μπορούσα να καταφέρω να φτάσω ως εδώ. Ευχαριστώ πολύ λοιπόν την οικογένεια μου που αρχικά με χαρά δέχτηκε τη φοίτησή μου στο Πανεπιστήμιο της Γυβάσκυλας στην Φινλανδία με το πρόγραμμα Erasmus+, με τελικό αποτέλεσμα να αγαπήσω το φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα, και εν τέλει να επιλέξω να συγγράψω τη πτυχιακή μου εργασία, με βάση την εμπειρία μου και τις γνώσεις μου επάνω σε αυτό.

Εισαγωγή.

Η παρούσα εργασία εστιάζεται στα εκπαιδευτικά συστήματα της Ελλάδας και της Φινλανδίας, καθώς στη συνέχεια γίνεται μία συγκριτική και αναλυτική μελέτη στα δύο αυτά εκπαιδευτικά συστήματα, αναλύοντας ποικίλα μέρη αυτών.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο μέρος της εργασίας, αναφέρεται το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σε όλες τις βαθμίδες του, επιπλέον μία σύντομη ιστορική αναδρομή αυτού, ενώ στο δεύτερο μέρος αναφέρεται το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας, επίσης μία σύντομη ιστορική αναδρομή και φυσικά δε θα μπορούσαν να λείπουν οι βαθμίδες αυτού.

Τέλος, στο τρίτο και τελευταίο μέρος της εργασίας, γίνεται η συγκριτική μελέτη και των δύο αυτών εκπαιδευτικών συστημάτων, συμπεριλαμβανομένων και ορισμένων προσωπικών εμπειριών από την υποτροφία Erasmus+ στο πανεπιστήμιο της Γυβάσκυλας, στη Φινλανδία.

1. Μέρος Πρώτο.

1.1 Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας. Σύντομη ιστορική αναδρομή.

Η εκπαίδευση στην Ελλάδα, είχε ήδη αρχίσει από τα αρχαία κιόλας χρόνια. Ιστορία, πολιτισμός, φιλοσοφία, γράμματα, τέχνες, γυμναστική, μαθηματικά (Βασίλης Κύρκος, 2011). Πιο πρόσφατα όμως, το 18^ο αιώνα, η παιδεία, σύμφωνα με την Ρένα Μπρισίμη-Μαράκη, ήταν ο μόνος τρόπος που θα «μεταμόρφωνε» τους Έλληνες από ραγιάδες, σε απλούς πολίτες.

Το 1834 λοιπόν, επί βασιλεία Όθωνα και έπειτα από την απομάκρυνση του οθωμανικού ζυγού από τον ελλαδικό χώρο από τον πόλεμο του 1821, υπογράφηκε το πρώτο διάταγμα για την οργάνωση και ίδρυση των δημοτικών σχολείων (ή «του λαού σχολείων»), που υποχρέωνε την φοίτηση όλων των παιδιών. Τα δίδακτρα για κάθε μαθητή ήταν μηδαμινά, γι' αυτόν τον λόγο άρχισε σταδιακά να καθιερώνεται η δωρεάν παιδεία.

Στα σχολεία της εποχής, επικρατούσε η «αλληλοδιδασκτική μέθοδος». Κατά την οποία ο δάσκαλος δίδασκε τους μεγαλύτερους και πιο προχωρημένους μαθητές, τους πρωτόσχολους, οι οποίοι έπειτα με τη σειρά τους, μεταβίβαζαν τις γνώσεις τους στους αμέσως μικρότερους. Με αυτήν την μέθοδο, η διδασκαλία ήταν πιο φιλελεύθερη και οι γνώσεις δεν προερχόταν από τον ίδιο τον δάσκαλο.

Στη συνέχεια, το 1880 επί βασιλείας Γεωργίου, καταργήθηκε η αλληλοδιδασκτική μέθοδος και καθιερώθηκε η συνδιδασκτική μέθοδος, κατά την οποία ο δάσκαλος δίδασκε τους μαθητές του δημοτικού σχολείου σε τέσσερις ετήσιες τάξεις. Ο δάσκαλος στην συγκεκριμένη μέθοδο, παρείχε όλες τις γνώσεις στα παιδιά. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθεί πως, οι δάσκαλοι, δηλαδή οι δημοδιδάσκαλοι (όπως ονομάζονταν τότε), αποφοιτούσαν από ειδική, ανώτερη σχολή, το «Διδασκαλείο». Η εκπαίδευσή τους περιλάμβανε θεωρητικά μαθήματα και πρακτική άσκηση σε πρότυπα δημοτικά σχολεία, και ανάλογα με την επίδοσή τους, διορίζοντας αντίστοιχα σε μεγάλες πόλεις, και σε χωριά.

Επιπλέον, λίγα χρόνια αργότερα, μετά την καταστροφή της Σμύρνης το 1922, η αύξηση του πληθυσμού της χώρας επέφερε σημαντικές αλλαγές, όπως την ίδρυση πολλών νέων σχολείων. Το 1901, υπάρχουν 3.123 δημοτικά σχολεία, με 189.903 μαθητές συνολικά. Το 1930, ο αριθμός των μαθητών αυξήθηκε στους 711.474 με αποτέλεσμα και τον διπλασιασμό των δημοτικών σχολείων, που έφτασαν τα 7.850. Έπειτα, από το 1929 και μετά, η εκπαίδευση χωρίστηκε σε δύο εξαιτείες κύκλους. Πρώτα, η μέση εκπαίδευση αποτελούταν από τριετές «ελληνικό» σχολείο και τετραετές γυμνάσιο. Μετά τις αλλαγές (στο διάστημα 1930-1932, με υπουργό Παιδείας τον Γεώργιο Παπανδρέου σε συνεργασία με τον Α. Δελμούζο και Α. Κακούρο), ο πρώτος εξαιτείας κύκλος ήταν το δημοτικό σχολείο και ο δεύτερος το ενιαίο εξαιτείας γυμνάσιο. Τέλος, ιδρύθηκαν διετή κατώτερη σχολεία επαγγελματικής κατεύθυνσης, τα γεωργικά, εμπορικά, βιομηχανικά και οικοκυρικά. Ως υποχρεωτική εκπαίδευση ορίστηκε το εξαιτείας δημοτικό σχολείο, αλλά και βέβαια διατηρήθηκε ο

διαχωρισμός σε σχολείο «αρρένων» και «θηλέων». (Ρένα Μπρισίμη-Μαράκη (2000)).

1.2. Η προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Η προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα, χωρίζεται σε τρία στάδια. Αρχικά, είναι ο βρεφονηπιακός σταθμός, ο οποίος είναι μονάδα της προσχολικής εκπαίδευσης. Η συμμετοχή όλων των μικρών παιδιών είναι απαραίτητη, ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογενείας. Σύμφωνα με την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως το 2002, η λειτουργία των βρεφονηπιακών σταθμών αναφέρεται ως εξής: *«Δικαίωμα εγγραφής... στους βρεφονηπιακούς σταθμούς έχουν όλα τα παιδιά, σύμφωνα με τις ειδικές προβλέψεις του παρόντος άρθρου. Ειδικότερα, στους αποκλειστικά Βρεφικούς Σταθμούς γίνονται δεκτά, παιδιά ηλικίας από 6 μηνών έως 2,5 ετών» ... «Κατά την εγγραφή, επιλέγονται τα παιδιά εργαζομένων γονέων και τα παιδιά οικονομικά αδυνάτων οικογενειών, προτιμώμενων εκείνων που έχουν ανάγκη φροντίδας από διάφορα κοινωνικά αίτια (όπως π.χ παιδιά ορφανά, παιδιά αγάμων μητέρων, διαζευγμένων ή σε διάσταση γονέων, παιδιά που προέρχονται από γονείς με σωματική ή πνευματική αναπηρία, πολύτεκνων οικογενειών, κ.λπ.)» ... «Οι υπάλληλοι του Σταθμού, με την ειδικότητα του Βρεφοκόμου, είναι υπεύθυνοι για την φροντίδα των βρεφών και προνηπίων».*

Δεύτερον, το δεύτερο στάδιο της προσχολικής εκπαίδευσης, είναι ο Παιδικός Σταθμός. Σύμφωνα με τον νόμο 2082/92, το άρθρο 11, ορίζει τους Παιδικούς Σταθμούς ως οργανωμένες υπηρεσίες, οι οποίες αποσκοπούν στην ημερήσια φροντίδα, διαπαιδαγώγηση, φύλαξη με ημερήσια διατροφή, τη δημιουργική απασχόληση των νηπίων, και στην αγωγή της προσιδιάζουσα στην ηλικία τους. Σύμφωνα με τον νόμο λοιπόν, οι Παιδικό Σταθμοί υπάγονται στο Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Σύμφωνα με τη νομοθεσία (2002), σκοπός του παιδικού σταθμού, είναι η παροχή φροντίδας και η αγωγή των νηπίων, και τέλος, σύμφωνα με την Ρέντζου (2011), σε αυτούς μπορούν να εγγραφούν νήπια ηλικιακής ομάδας 0 έως 4 ετών.

Τρίτον, το τελευταίο και τρίτο στάδιο της προσχολικής εκπαίδευσης, είναι το νηπιαγωγείο, στο οποίο σύμφωνα με το Δ.Ε.Π.Π.Σ, μπορούν να εγγραφούν νήπια ηλικιακής ομάδας 4 και 5 ετών, προ-νήπια και νήπια αντίστοιχα. Το ωρολόγιο πρόγραμμά τους είναι από τις οχτώ και τέταρτο το πρωί, έως τις μία το μεσημέρι. Όσοι γονείς των νηπίων επιθυμούν να αφήνουν τα παιδιά τους παραπάνω στο σχολείο, τα εγγράφουν στο ολόημερο νηπιαγωγείο, το οποίο διαρκεί μέχρι τις τέσσερις το απόγευμα. Ολόημερα νηπιαγωγεία, δεν είναι όλα, αλλά μερικά από αυτά.

«Το νηπιαγωγείο είναι το πρώτο οργανωμένο περιβάλλον μάθησης στο οποίο φοιτούν με συστηματικό τρόπο τα παιδιά και για το λόγο αυτό μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά στην καλλιέργεια κινήτρων για τη μάθηση, στην ανάπτυξη των ικανοτήτων και στην πρόληψη των σχολικών δυσκολιών», αναφέρεται στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ). Το νηπιαγωγείο

λοιπόν, θεωρεί εξαιρετικά σημαντική την σύνδεση του παιχνιδιού με τη μάθηση, διότι τα νήπια μέσω αυτού, μπορούν να ερευνήσουν τον περιβάλλοντα χώρο, να πειραματιστούν, να αντιμετωπίσουν προβλήματα και να τα επιλύσουν, να κοινωνικοποιηθούν, να συνεργαστούν, να αλληλοεπιδράσουν, να φανταστούν, να μάθουν.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί σε αυτό το σημείο πως, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 3 του ν. 1566/1985, κάθε τάξη με εικοσιπέντε (25) νήπια, αντιστοιχεί σε μία νηπιαγωγό. Πιο συγκεκριμένα: *«Τα νηπιαγωγεία, ανάλογα με τον αριθμό των οργανικών θέσεων των νηπιαγωγών, είναι μονοθεσία ή πολυθέσια. Η οργανικότητα των νηπιαγωγείων προσδιορίζεται με βάση την αντιστοιχία νηπιαγωγού προς αριθμό νηπίων και η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα (1) νηπιαγωγό για κάθε είκοσι πέντε (25) νήπια και όχι λιγότερο από: α) δέκα τέσσερα (14) νήπια και β) πέντε (5) νήπια σε σχολικές μονάδες απομακρυσμένων, δυσπρόσιτων και παραμεθόριων περιοχών ή περιοχών με δυσκολίες πρόσβασης ή περιοχών για τις οποίες απαιτείται μεταφορά/μετακίνηση νηπίων σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις νόμων και κανονιστικών πράξεων.»*

1.2.1. Χώρος του ελληνικού νηπιαγωγείου.

Το νηπιαγωγείο, με σκοπό να οργανωθεί ένα αποτελεσματικό πλαίσιο για την ανάπτυξη του δημιουργικού παιχνιδιού, συμβάλλει στην κοινωνική και γνωστική τους εξέλιξη, προωθώντας την ολόπλευρη ανάπτυξη τους, γνωστική, κοινωνική, ψυχοσυναισθηματική, ψυχοκινητική, ψυχοσωματική, συναισθηματική, (Δ.Ε.Π.Π.Σ, Οδηγός νηπιαγωγού, εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί, δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης, Αυγητίδου Σ., 2001.). Το νηπιαγωγείο είναι δωρεάν για όλα τα νήπια, και πλέον έχει ενταχθεί στην υποχρεωτική εκπαίδευση.

Τα νήπια λοιπόν, βρίσκονται σε ένα σχολικό περιβάλλον κατάλληλα γι' αυτά. Σύμφωνα λοιπόν με τον Οδηγό της νηπιαγωγού (pi-schools.gr), ο χώρος του νηπιαγωγείου χωρίζεται σε περιοχές διάφορων ενδιαφερόντων που ονομάζονται «γωνιές», η αλλιώς κέντρα ενδιαφέροντος ή περιβάλλοντα μάθησης. «Πρόκειται για χώρους απλούς, που ο καθένας τους έχει συγκεκριμένο θέμα λειτουργίας και είναι εξοπλισμένος με το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό» (Γερμανός, 2002). Άλλες γωνιές χρησιμοποιούνται όλο το χρόνο (γωνιά συζήτησης/«παρεούλα», βιβλιοθήκης, οικοδομικού υλικού, εικαστικών), κι άλλες εναλλάσσονται τακτικά, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Βέβαια, ο αριθμός των γωνιών ενός νηπιαγωγείου, εξαρτάται από το μέγεθος της τάξης αυτού, καθώς και οι γωνιές χωρίζονται μέσα στο χώρο σε «ήσυχες» και «θορυβώδεις». Στις ήσυχες ανήκει η γωνιά της βιβλιοθήκης για παράδειγμα, όπου τα νήπια χρειάζονται ησυχία για την εκτέλεση της δραστηριότητάς τους, και στις θορυβώδεις ανήκει λόγου χάρη η γωνιά της μουσικής, στην οποία πραγματοποιείται η δραστηριότητα με φασαρία, θα λέγαμε.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθούν όλες οι γωνιές που σύμφωνα με τον οδηγό της νηπιαγωγού θα πρέπει να υπάρχουν σε ένα νηπιαγωγείο, ακόμη και σε περίπτωση που ο χώρος είναι μικρός (εναλλάξ).

«Ήσυχες» γωνιές:

1. Γωνιά της συζήτησης/ παρεούλα: Κύρια «γωνιά», η οποία υπάρχει όλον τον χρόνο, ανεξαρτήτως από το χώρο του νηπιαγωγείου. Σε αυτήν, υπάρχει ο πίνακας με τις δραστηριότητες της ημέρας (ημέρα, καιρός, ημερομηνία, ομάδα φροντίδας), και καρέκλες ή παγκάκια για όλα τα νήπια.
2. Γωνιά των εικαστικών: Εξίσου σημαντική γωνιά, αφού τα εικαστικά είναι τρόπος έκφρασης των νηπίων. Σε αυτή τη γωνιά φυσικά βρίσκονται τραπεζάκια και καρέκλες για όλα τα νήπια, και φυσικά μαρκαδόροι, ξυλομπογιές, νερομπογιές, τέμπερες, πινέλα, χαρτιά A4, πλαστελίνη, ποδιές, εφημερίδες (για να μη λερώνονται τα νήπια), χάντρες, υφάσματα, χαρτοσακούλες, ίσως και παλιά ανακυκλώσιμα υλικά.
3. Γωνιά της βιβλιοθήκης: Τραπεζάκια, καρέκλες, μαξιλάρες, παγκάκια, ράφια με διάφορα βιβλία και περιοδικά, εφημερίδες.
4. Γωνιά των μαθηματικών: Τραπεζάκια, καρέκλες για 4-5 άτομα συνήθως, παιδαγωγικά παιχνίδια, παιχνίδια ταξινόμησης, ντόμινο, παζλ, μπλοκ, παιχνίδια μνήμης.
5. Γωνιά παρατήρησης και ανακάλυψης: Φακοί για φωτισμό, μεγεθυντικοί φακοί, ακουστικά, μαγνήτες, διάφορα δοχεία.
6. Γωνιά του υπολογιστή/της σύγχρονης τεχνολογίας: Υπολογιστής, CD, τηλεόραση, βίντεο.
7. Γωνιά των εφευρέσεων: Κόλλες, ψαλίδια, άχρηστα υλικά, εικόνες από τεχνολογικές εφευρέσεις (π.χ μηχανή).

«Θορυβώδεις» γωνιές:

1. Γωνιά του οικοδομικού υλικού: Τουβλάκια, ζωάκια, αυτοκινητάκια.
2. Γωνιά του κουκλόσπιτου: Κουζίνα, τραπέζι, καρέκλες ή παγκάκια, διάφορα πλαστικά φαγητά, βιβλία συνταγών, σίδερο, και οτιδήποτε άλλο μπορεί να συμβάλλει στη λειτουργία ενός σπιτικού μικρόκοσμου.
3. Γωνιά της μουσικής: Μουσικά όργανα, κασετόφωνα, ραδιόφωνα.
4. Γωνιά του εμπορικού κέντρου: Μηχανή, ψεύτικα λεφτά, άδεια κουτιά από διάφορα προϊόντα, πινακίδες, καρτέλες με τιμές.
5. Γωνιά της δραματικής τέχνης: κουτί με υλικά για μεταμφιέσεις όπως, περούκες, στολές, διάφορα υφάσματα, διάφορα αντικείμενα όπως τσάντες, μπαστούνια. Κούκλες για κουκλοθέατρο, σκηνή κουκλοθέατρου, φιγούρες Καραγκιόζη, σκηνικά παραστάσεων.
6. Γωνιά του ιατρείου: Γραφείο, καρέκλα, χαρτιά, άδεια κουτιά από φάρμακα, αφίσες με ιατρικά θέματα στον τοίχο, κάρτες ασθενών, ένα κρεβάτι ή στρώμα για να ξαπλώνει ο ασθενής.

Παρ' όλα αυτά, εκτός από τον εσωτερικό χώρο του νηπιαγωγείου, υπάρχει και ο εξωτερικός χώρος αυτού. Συνήθως, το νηπιαγωγείο συνυπάρχει στο ίδιο σχολικό περιβάλλον με το δημοτικό σχολείο. Το ελληνικό νηπιαγωγείο, μοιράζεται επίσης τα εξωτερικά παιχνίδια (κούνιες, εξωτερικός χώρος) με το δημοτικό σχολείο. Συνήθως, το ελληνικό νηπιαγωγείο δεν έχει ποικιλία παιχνιδιών, στις εξωτερικές δραστηριότητες των νηπίων.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί το γεγονός πως στην Ελλάδα τα νηπιαγωγεία είναι δωρεάν για όλα τα νήπια ανεξαιρέτως και εκτός από τα δημόσια νηπιαγωγεία, υπάρχουν και τα ιδιωτικά, στα οποία οι γονείς πληρώνουν για το παιδί τους, ανάλογα με τον ιδιώτη, με την περιοχή, με τον αριθμό παιδιών που στέλνουν στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία, και ανάλογα με την κοινωνική και οικονομική τους κατάσταση.

1.2.2. Ενδεικτικό πρόγραμμα καθημερινού ελληνικού νηπιαγωγείου.

ΠΡΩΙΝΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ		
ΩΡΕΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	
7:45-8:30	45'	Πρόωρη υποδοχή μαθητών/μαθητριών (προαιρετικό πρόγραμμα)
8:15-8:30		Υποδοχή μαθητών/μαθητριών
8:30-9:15	1 ^η διδακτική ώρα-45'	Ελεύθερο παιχνίδι – ενασχόληση στα κέντρα μάθησης (γωνιές)
9:15-10:00	2 ^η διδακτική ώρα- 45'	Οργανωμένες δραστηριότητες και διευκρινήσεις με βάση το ΔΕΠΠΣ – ΑΠΣ, πρόγευμα.
10:00-10:45	Διάλειμμα	
10:45-11:30	3 ^η διδακτική ώρα- 45'	Οργανωμένες δραστηριότητες και διευκρινήσεις με βάση το ΔΕΠΠΣ - ΑΠΣ
11:30-12:10	4 ^η διδακτική ώρα- 40'	Ελεύθερο παιχνίδι – ενασχόληση στα κέντρα μάθησης, ανατροφοδότηση (γωνιές)
12:10-12:45	5 ^η διδακτική ώρα- 35'	Οργανωμένες δραστηριότητες και διευκρινήσεις με βάση το ΔΕΠΠΣ – ΑΠΣ– Αναστοχασμός- Ανατροφοδότηση- Προγραμματισμός της επόμενης ημέρας
12:45-13:00	Προετοιμασία για αποχώρηση	
13:00	Αποχώρηση	

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ		
ΩΡΕΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	
13:00-14:20	1 ^η διδακτική ώρα-40'	Προετοιμασία γεύματος.

	2 ^η διδακτική ώρα-40'	Χαλάρωση/Υπνος/Ελεύθερο παιχνίδι, Ενασχόληση στα κέντρα μάθησης.
14:20-15:00	3 ^η διδακτική ώρα-40'	Οργανωμένη δραστηριότητα.
15:00-15:20	Διάλειμμα	
15:20-16:00	4 ^η διδακτική ώρα-40'	Ελεύθερο ή οργανωμένο παιχνίδι/Ανατροφοδότηση.
15:45-16:00	Προετοιμασία για αποχώρηση.	
16:00	Αποχώρηση.	

(Σύμφωνα με το ωρολόγιο πρόγραμμα του 6^ο νηπιαγωγείου Φλώρινας)

Στο ωρολόγιο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, παρατηρείται τουλάχιστον μιάμιση ώρα (90 λεπτά) ελεύθερου παιχνιδιού στα νήπια και 2 ώρες (125 λεπτά) οργανωμένων δραστηριοτήτων για αυτά. Στο ελεύθερο παιχνίδι, τα νήπια μπορούν να ασχοληθούν με οποιαδήποτε δραστηριότητα επιθυμούν, σε όποια γωνιά επιθυμούν. Στην οργανωμένη δραστηριότητα, η νηπιαγωγός κάνει το πρόγραμμά της σύμφωνα με το Δ.Ε.Π.Π.Σ (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών), χρησιμοποιώντας όλες ή κάποιες από τις μαθησιακές περιοχές του. Τα νήπια τότε καλούνται να συμμετέχουν σε αυτές.

Επιπλέον, στο ολοήμερο προαιρετικό πρόγραμμα, παρατηρείται πως τα νήπια αρχικά μπορούν να πάρουν το γεύμα τους, και μετά να κοιμηθούν, ή όσα δε θέλουν να κοιμηθούν να παίξουν ελεύθερα ή να χαλαρώσουν. Παρατηρείται το ελάχιστο εικοσάλεπτο διάλειμμα, και εν τέλει η «μεγάλη» ελεύθερη δραστηριότητά τους.

1.3 Η δημοτική εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Στην Ελλάδα, στις 30 Απριλίου 1926, η εκπαίδευση έγινε υποχρεωτική δια νόμου για τα παιδιά ηλικίας από 6 έως 14 ετών και από το 1964 η παιδεία απ' την κατώτατη ως την ανώτατη εκπαίδευση είναι τελείως δωρεάν, αν και συγχρόνως λειτουργούν και ιδιωτικά εκπαιδευτήρια, η πληρωμή των οποίων εξαρτάται πάλι από τον ιδιώτη, την οικονομική, οικογενειακή και κοινωνική κατάσταση του κάθε γονιού, και φυσικά της περιοχής στην οποία διαμένει. Σήμερα έχει αυξηθεί σημαντικά τόσο ο αριθμός των

δημοτικών όσο και των γυμνασίων, για να καλύψει τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες, αφού το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής νεολαίας και ιδιαίτερα των αστικών κέντρων στρέφεται προς τα σχολεία και τα πανεπιστήμια. Ο μέσος αριθμός των μαθητών που αντιστοιχεί σε κάθε δάσκαλο ή καθηγητή φτάνει στους 40, μα συνήθως σε μία τάξη τα παιδιά ανέρχονται μέχρι 25.

Το δημοτικό σχολείο λοιπόν, μαζί με το νηπιαγωγείο, αποτελούν μέρος της βασικής πρωτοβάθμιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Το δημοτικό σχολείο αποτελείται από έξι τάξεις, και οι ηλικίες των παιδιών είναι από 6 έως 12 ετών. Επιπλέον, οι τάξεις σε κάθε δημοτικό σχολείο είναι έξι, όπως και οι διαφορετικές ηλικίες των παιδιών. Κάθε ηλικιακή ομάδα, ανέρχεται σε μία τάξη αντίστοιχα, οι τάξεις των οποίων είναι: πρώτη (Α'), δεύτερα (Β'), τρίτη (Γ'), τετάρτη (Δ'), πέμπτη (Ε'), έκτη (ΣΤ') δημοτικού. Κάθε τάξη έχει τον δικό της δάσκαλο/δασκάλα, και τα δικά της μαθήματα, ανάλογα με το ηλικιακό επίπεδο των παιδιών. Τα παιδιά, διδάσκονται στη σχολική τους ζωή στο δημοτικό τη μητρική τους γλώσσα, μαθηματικά, μελέτη περιβάλλοντος, θρησκευτικά, ιστορία, γεωγραφία, αγγλικά, καλλιτεχνικά, γεωγραφία, φυσική, μουσική, θεατρική αγωγή, κοινωνική και πολιτική αγωγή, γυμναστική, ευέλικτη ζώνη, πληροφορική, και δε λείπει η εκμάθηση της δεύτερης ξένης γλώσσας στην πέμπτη και έκτη δημοτικού, (Γερμανικά ή Γαλλικά).

Η Α' τάξη δημοτικού, ξεκινάει με πιο «απλή» διδασκαλία, και πιο «απλά» μαθήματα. Στην πρώτη δημοτικού τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τη μητρική τους γλώσσα, μαθαίνουν γράμματα, να γράφουν και να διαβάζουν, επίσης μαθαίνουν τα πρώτα τους μαθηματικά και κάνουν τις πρώτες τους πράξεις (πρόσθεση, αφαίρεση). Οι ευχάριστες για τα μικρά παιδιά του δημοτικού ώρες, δηλαδή η ευέλικτη ζώνη, τα εικαστικά, η μουσική, θεατρική αγωγή και η γυμναστική, ανέρχονται στις 10 ώρες εβδομαδιαίως, η μητρική τους γλώσσα ανέρχεται στις 9 ώρες εβδομαδιαίως, τα μαθηματικά στις 5 ώρες, και η μελέτη του περιβάλλοντος στις 4 ώρες.

Στην Β' τάξη δημοτικού, ισχύουν πάλι οι ίδιες ώρες, μα όμως η ύλη των μαθημάτων είναι καινούρια, προχωρημένη, και αναφέρεται στα παιδιά της δεύτερας δημοτικού.

Στη Γ' τάξη δημοτικού, εισάγονται δύο ώρες ιστορίας και θρησκευτικών, αυξάνονται οι ώρες των αγγλικών σε δύο επιπλέον, ενώ μειώνονται οι ώρες της μητρικής γλώσσας σε 8 από 9, η ώρα της περιβαλλοντικής μελέτης γίνονται μόνο 2, η ώρα των εικαστικών δραστηριοτήτων, πλέον γίνεται 1 ώρα εβδομαδιαίως, μειώνεται εξίσου και η ευέλικτη ζώνη και ανέρχεται σε 2 ώρες εβδομαδιαίως.

Στην Δ' τάξη δημοτικού σχολείου, οι ώρες είναι εξίσου ίδιες με την Γ' δημοτικού, μόνο που η ύλη πάλι είναι προχωρημένη, για παιδιά τετάρτης δημοτικού.

Τέλος, στην Ε' και στην ΣΤ' τάξη δημοτικού, μειώνονται οι ώρες της μητρικής γλώσσας σε 7, των μαθηματικών σε 4, των θρησκευτικών σε 1 ώρα τη βδομάδα, ενώ μηδενίζονται οι ώρες της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, της ευέλικτης ζώνης και της θεατρικής αγωγής. Όμως, στο πρόγραμμα τους εισέρχονται τρία νέα μαθήματα, η κοινωνική και πολιτική αγωγή (1 ώρα εβδομαδιαίως), η φυσική (3 ώρες εβδομαδιαίως), και η γεωγραφία (2 ώρες εβδομαδιαίως).

Ενδεικτικά, η εικόνα:

Ωρες Μαθημάτων ανά τάξη στα ελληνικά σχολεία [Επεξεργασία επεξεργασία κώδικα]						
Μάθημα	Ωρες Α' Τάξης	Ωρες Β' Τάξης	Ωρες Γ' Τάξης	Ωρες Δ' Τάξης	Ωρες Ε' Τάξης	Ωρες ΣΤ' Τάξης
Γλώσσα	9	9	8	8	7	7
Μαθηματικά	5	5	4	4	4	4
Μελέτη Περιβάλλοντος	4	4	2	2	0	0
Θρησκευτικά	0	0	2	2	1	1
Ιστορία	0	0	2	2	2	2
Αγγλικά	1	1	3	3	3	3
Γεωγραφία	0	0	0	0	2	2
Φυσικά Δημοτικού	0	0	0	0	3	3
Κοινωνική Πολιτική Αγωγή	0	0	0	0	1	1
Μουσική	1	1	1	1	1	1
Θεατρική Αγωγή	1	1	1	1	0	0
Εικαστικά	2	2	1	1	1	1
Δευτερες Ξένες Γλώσσες (Γερμανικά/Γαλλικά)	0	0	0	0	2	2
Γυμναστική	3	3	3	3	2	2
Ευέλικτη Ζώνη	3	3	2	2	0	0
Πληροφορική	1	1	1	1	1	1

(Πηγή εικόνας: Wikipedia).

1.3.1. Χώρος του ελληνικού δημοτικού σχολείου.

Οι σχολικοί χώροι αποτελούν τους ζωτικούς χώρους μάθησης και αγωγής των παιδιών της εκάστοτε σχολικής μονάδας. Ο σχολικός χώρος δεν αποτελεί απλά το υλικό περιβάλλον που φιλοξενεί την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά με την δυναμική που αναπτύσσεται ανάμεσα σε αυτόν και τους χρήστες του, αναδεικνύεται ως σημαντικός παράγοντας των διαδικασιών αγωγής. Η οργάνωση του σχολικού χώρου αποτελεί έναν πολύ σημαντικό παράγοντα της παιδαγωγικής διαδικασίας, συνδέεται αλλά και επηρεάζεται από τις αρχές της κάθε παιδαγωγικής μεθόδου που εφαρμόζεται. Κάθε παιδαγωγική μέθοδος ή οδηγός διδακτικής συνοδεύεται από ορισμένες παρατηρήσεις για το πώς πρέπει να οργανωθεί ο σχολικός χώρος, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται επιτυχημένη εξέλιξη της παιδαγωγικής διαδικασίας (Στο ημερήσιο πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου ορισμένες οι οργανωμένες δραστηριότητες απαιτούν για την πραγματοποίησή τους συγκεκριμένες επιλογές στον χώρο. Για παράδειγμα, οι δραστηριότητες του ψυχοκινητικού τομέα απαιτούν μεγάλο χώρο που να εξασφαλίζει την άνετη μετακίνηση των παιδιών, ενώ οι προγραμματικές δραστηριότητες θέλουν τα παιδιά χωροθετημένα σε συγκεκριμένες θέσεις μέσα στην αίθουσα. Ουσιαστικά λοιπόν, αποτελεί ένα εργαλείο στα χέρια του παιδαγωγού, φτάνει να είναι σε θέση το αξιοποιεί αποτελεσματικά.

Η υλική δομή της σχολικής τάξης περιλαμβάνει τα δεδομένα χώρου της αίθουσας διδασκαλίας, δηλαδή τον κτισμένο χώρο και τα αντικείμενα που περιέχει (έπιπλα), καθώς και τα στοιχεία της κοινωνικής δομής (κανόνες, κλπ) που διέπουν την λειτουργία τους. Η κοινωνική δομή της αποτελείται από τα δεδομένα του κοινωνικού περιβάλλοντος (πρόγραμμα, τρόποι εργασίας και επικοινωνίας σε ώρα μαθήματος), τα χαρακτηριστικά του υποκειμένου και τις μεταξύ τους σχέσεις που διέπουν την λειτουργία της τάξης ως κοινωνικής οντότητας. Το υποκείμενο που

αντιστοιχεί είναι ομάδα, με τη μορφή της ομάδας τάξης (σύνολο μαθητών + εκπαιδευτικός) ή το άτομο (μαθητής εκπαιδευτικός) μεμονωμένα θεωρούμενος στο πλαίσιο των σχέσεων του με την ομάδα. Συνεπώς, οι σχολικές τάξεις σχηματίστηκαν και λειτουργούν βάσει κανόνων που έχουν σχέση τόσο με την οργάνωση του χώρου (κτιριολογικό πρόγραμμα) όσο και με τους τρόπους εκπαιδευτικής χρησιμοποίησης του (μέθοδος διδασκαλίας, περιεχόμενο μαθημάτων, κανονισμοί συμπεριφοράς).

Το δημοτικό σχολείο στις περισσότερες περιπτώσεις, βρίσκεται σε μεγάλη έκταση, συστεγάζεται πολλές φορές με το νηπιαγωγείο ή βρίσκεται στον ίδιο χώρο, υπάρχει μία μεγάλη αυλή ή παιδική χαρά στον εξωτερικό χώρο ή οποία μοιράζεται ενδεχομένως με το νηπιαγωγείο, είναι συνήθως διώροφο και αποτελείται από τις έξι τάξεις του δημοτικού, ένα γυμναστήριο, μία τάξη στην οποία υπάρχει θεατρική σκηνή, μία τάξη μουσικής, μία τάξη πληροφορικής, μία τάξη εικαστικών. Βεβαίως όμως, πρέπει να σημειωθεί πως το σχολείο για να είναι ένα ολοκληρωμένο οικοδόμημα, απαιτείται μεγάλος αριθμός παιδιών.

Παρ' όλα αυτά όμως, δεν είναι όλα τα σχολεία ίδια. Διαφορετικό είναι το σχολείο σε μία μικρή περιοχή με λίγα παιδιά, και διαφορετικό το σχολείο που βρίσκεται σε μία μεγάλη, αστική ή μεσαία πόλη. Το σχολείο με τα λίγα παιδιά, ενδεχομένως να έχει ορισμένες ελλείψεις εκτός του μικρού χώρου του, όπως το μάθημα να γίνεται σε μία τάξη, με έναν δάσκαλο, και με ελάχιστα εκπαιδευτικά μέσα. Αντιθέτως, τα σχολεία με τα πολλά παιδιά, σε μεγάλη η μεσαία πόλη, διαθέτουν όλα τα εκπαιδευτικά μέσα, χώρους, αίθουσες, εκπαιδευτικά αντικείμενα. Έτσι, είναι ένα ιδεατό ελληνικό σχολείο. Δεν διαθέτουν όμως όλα τα ελληνικά σχολεία αυτές τις τάξεις, ή στη καλύτερη περίπτωση, ο ένας χώρος συνυπάρχει με κάποιον άλλον, όπως για παράδειγμα το γυμναστήριο με την αίθουσα θεάτρου.

Όμως, αυτό δεν σημαίνει πως τα ελληνικά σχολεία διαθέτουν τα πάντα. Αρκετές ελλείψεις υπάρχουν στο εξωτερικό, αλλά και στο εσωτερικό του. Τα σχολεία διαθέτουν ίδια θρανία και ίδιες καρέκλες, ίδιους πίνακες και ίδιες έδρες, σε κάθε τάξη του δημοτικού. Τα θρανία, είναι τοποθετημένα το ένα πίσω από το άλλο, και η έδρα αριστερά ή δεξιά του πίνακα. Ο πίνακας σε πολλές περιπτώσεις είναι ακόμα ο πράσινος με τη κιμωλία, ενώ διαδραστικοί πίνακες με μαρκαδόρο ενδεχομένως να λείπουν ακόμη από ορισμένα σχολεία. Σε όλες τις αίθουσες, βρίσκονται εσωτερικά κρεμάστες, όπου τα παιδιά μπορούν να τοποθετήσουν τα μπουφάν τους, ίσως και άλλα προσωπικά τους αντικείμενα.

Τέλος, σε κάθε σχολείο υπάρχει το γραφείο των δασκάλων, στο οποίο κάθε δάσκαλος διαθέτει τη δική του έδρα. Σε αυτόν τον χώρο μπορούν οι δάσκαλοι να συζητάνε αλλά και να προετοιμάζουν τις διάφορες δραστηριότητες που έχουν προγραμματίσει για τα παιδιά.

1.3.2. Αλφαβητάρια του τότε, του δημοτικού σχολείου.

Αλφαβητάρια. Εικονογραφημένα βιβλία σχεδιασμένα αποκλειστικά για την εκπαίδευση των παιδιών. Συγκεκριμένα, θα μπορούσαμε να ονομάσουμε αυτά τα βιβλία αναγνωστικά, που υπήρχαν από τα αρχαία κιόλας χρόνια (Όμηρος). Τα αναγνωστικά λοιπόν, σύμφωνα με την Ευαγγελία Κανταρτζή, αποτελούν αναπόσπαστο εκπαιδευτικό κομμάτι της παιδικής ηλικίας, αφού είναι δημιουργήματα με πληθώρας εικόνες και σύμβολα (γράμματα), οι οποίες χαράζουν τη ψυχή του παιδιού. Ξεφυλλίζοντας λοιπόν τα αναγνωστικά από τα αρχαία κιόλας χρόνια, μπορούν να διαπιστωθούν τα ήθη, τα έθιμα, τα επαγγέλματα, οι ασχολίες, ακόμα και οι κοινωνικές αντιλήψεις της κάθε εποχής, που περνώντας τα χρόνια, σημειώνονται και οι αλλαγές που συμβαίνουν στη κοινωνία.

Φωτεινά χρώματα και πανέμορφες εικόνες, διακοσμούν τα αναγνωστικά και συνοδεύουν κάθε γράμμα της αλφαβήτου, ώστε να κρατούν ζωντανό το ενδιαφέρον των παιδιών. Από τον 16^ο κιόλας αιώνα, αρχίζουν να κάνουν την εμφάνισή τους τα ελληνικά αλφαβητάρια, και όχι μόνο στον ελλαδικό χώρο. Όμως, από τον 17^ο έως τον 19^ο αιώνα, ως αλφαβητάρια χρησιμοποιήθηκαν ιερά βιβλία, όπως η Οκτώηχος και το Ψαλτήρι.

Ιδιαίτερα τώρα, αξίζει να σημειωθεί πως από το 1917 και μετά, δημιουργούνται πολύ «πλούσια» σε κείμενα και εικόνες, αλφαβητάρια. Ορόσημο στην ελληνική εκπαίδευση, αποτελεί το «Αλφαβητάρι με τον Ήλιο», σε εικονογράφηση του Κωνσταντίνου Μαλέα. Τα κείμενα συνδέονταν άρρηκτα με τις εικόνες, χωρίς να υποβιβάζουν το ένα το άλλο. Πολύ γνωστά αναγνωστικά επίσης, αποτελούν «Τα καλά παιδιά» του Γεραντώνη, και το «Αλφαβητάριο» των Γιαννέλη-Σακκά.

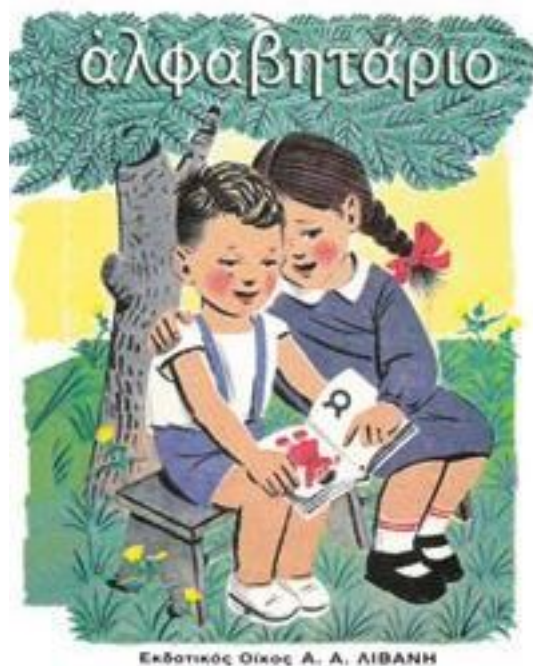
Από το 1981 όμως, τα αλφαβητάρια που εισήχθησαν στα σχολεία με το όνομα «Η γλώσσα μου», στα οποία πλέον αποφασίστηκε πως κάθε τεύχος του βιβλίου, πρέπει να εικονογραφείται από διαφορετικό δημιουργό, ώστε να αναδειχτεί πως κάθε γνήσια καλλιτεχνική δημιουργία αποτελεί μία παιδευτική πράξη, ωστόσο το αλφαβητάρι της πρώτης τάξης δημοτικού εικονογραφήθηκε από την Ε. Μωραϊτη.

Εικόνα 1: Αλφαβητάρι με τον Ήλιο.

Εικόνα 2: Αλφαβητάριο «Τα καλά παιδιά».

Εικόνα 3: «Αλφαβητάριο».

1.3.3. Ενδεικτικό καθημερινό πρόγραμμα τάξης δημοτικού σχολείου.

ΩΡΕΣ	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
8:15- 9:40	ΓΛΩΣΣΑ	ΓΛΩΣΣΑ	ΓΛΩΣΣΑ	ΓΛΩΣΣΑ	ΙΣΤΟΡΙΑ
	ΓΛΩΣΣΑ	ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	ΓΛΩΣΣΑ	ΓΛΩΣΣΑ	ΓΑΛΛΙΚΑ
10:00 - 11:30	ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	ΓΑΛΛΙΚΑ	ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ
	ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	ΦΥΣΙΚΗ	ΑΓΓΛΙΚΑ	ΦΥΣΙΚΗ	ΜΟΥΣΙΚΗ
11:45 - 12:25	ΑΓΓΛΙΚΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ & ΠΟΛΙΤΙΚ	ΦΥΣΙΚΗ	ΙΣΤΟΡΙΑ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

		Η ΑΓΩΓΗ			
12:35 - 13:15	ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	ΑΓΓΛΙΚΑ	ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ	ΠΛΗΡΟΦΟΡ ΙΚΗ	ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

(Σχολικό καθημερινό πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου Σερβίων-Κοζάνης, της έκτης δημοτικού.)

Το παραπάνω πρόγραμμα, είναι ένα υπόδειγμα εβδομαδιαίου προγράμματος της έκτης δημοτικού σε ένα σχολείο του νομού Κοζάνης. Παρατηρείται πως τα παιδιά, διδάσκονται αρκετές ώρες την εβδομάδα την μητρική τους γλώσσα, σύνολο επτά περίπου ώρες, διδάσκονται τα μαθηματικά περίπου τέσσερις ώρες εβδομαδιαίως, επίσης διδάσκονται δύο ξένες γλώσσες (Αγγλικά και Γαλλικά ή Γερμανικά), γεωγραφία, κοινωνική και πολιτική αγωγή, φυσική, εικαστικά, πληροφορική, ιστορία, θρησκευτικά και γυμναστική (φυσική αγωγή). Η ημέρα τους ξεκινάει στις 8:15 το πρωί, και τελειώνει στις 13:15, σύνολο έξι ώρες.

1.4. Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα.

Ειδική αγωγή, σύμφωνα με την Σταυρούλα Πολυχρονοπούλου (2013), σημαίνει «η ειδικά σχεδιασμένη διδασκαλία που υποστηρίζεται από ειδικά προγράμματα υποστηρικτικών υπηρεσιών και μπορεί να παρέχεται σε κατάλληλα διαρρυθμισμένους και εξοπλισμένους χώρους, με τη χρήση ειδικών μέσων και μεθόδων για την ικανοποίηση των ειδικών αναγκών του παιδιού». Επιπλέον, ειδική αγωγή είναι η κάθε είδους εξειδικευμένη φροντίδα που προσφέρεται στο παιδί, δε περιορίζεται σε συγκεκριμένο χώρο (π.χ σχολείο), αλλά παρέχεται σε διάφορους χώρους μέσα ή έξω από το πλαίσιο του ειδικού ή του γενικού σχολείου (π.χ σε τμήμα ένταξης, στο νοσοκομείο, στο σπίτι).

Σκοπός της ειδικής αγωγής, είναι να προετοιμάζει τα παιδιά για την ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία, πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά, αλλά και φυσικά πνευματικά. Το παιδί, να αυξήσει τις εμπειρίες και τις γνώσεις του, να καλλιεργήσει το πνεύμα του, την ενεργό συμμετοχή του στην κοινότητα, αλλά και την αυτονομία του ίδιου του, του εαυτού. Ειδικότερα θα λέγαμε, πως ο σκοπός της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, είναι το κάθε παιδί, να αναπτύξει τις δυνατότητές του στο ανώτατο βαθμό, σε όλα τα πεδία της κοινωνίας. Συνεπώς, αξίζει να σημειωθεί πως ο στόχος για την γενική αλλά και την ειδική εκπαίδευση, είναι κοινός και ίδιος για όλους τους

μαθητές ανεξαρτήτως. Ο ίδιος σκοπός δηλαδή, ισχύει και για την ειδική αλλά και για τη γενική εκπαίδευση.

Βεβαίως, η ειδική αγωγή αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της γενικής εκπαίδευσης, κι αυτό διότι η ειδικής αγωγή, είναι «ένα σύνολο ειδικών υπηρεσιών και προγραμμάτων, που προσφέρει εκπαιδευτικό σύστημα σε όσους μαθητές δυσκολεύονται λόγω των ειδικών χαρακτηριστικών τους, να επιτύχουν τους εκπαιδευτικούς στόχους» (Πολυχρονοπούλου, 2013).

Λοιπόν, η ειδική αγωγή στην Ελλάδα, σημαίνει ειδικά σχεδιασμένα εκπαιδευτικά προγράμματα που συμπεριλαμβάνουν τα μαθήματα της φυσικής αγωγής (γυμναστική), της αισθητικής αγωγής (καλλιτεχνικά), της μουσικής εκπαίδευσης, και της κοινωνικής αγωγής (π.χ εκπαιδευτικές εκδρομές). Η μουσική επιδρά θετικά στην ψυχολογία του παιδιού, αυξάνοντας την διάθεση, τη συγκέντρωση, την έκφραση, τη δημιουργικότητα και τη κίνηση. Η φυσική αγωγή βελτιώνει την αντίληψη και αυξάνει το ενδιαφέρον για μάθηση, καθώς με τα καλλιτεχνικά το παιδί ασκεί την λεπτή και αδρή του κινητικότητα, και εκφράζεται μέσα από αυτό. Τέλος, μέσω ειδικών σχεδιασμένων προγραμμάτων κοινωνικής αγωγής (π.χ επίσκεψη σε μουσείο), τα παιδιά αποκτούν κοινωνικές δεξιότητες.

Στο συγκεκριμένο σημείο, αξίζει να αναφερθεί η εκπαιδευτική πολιτική της ειδικής αγωγής. Αρχικά, στην περίπτωση που ο μαθητής με την ειδική εκπαιδευτική δυσκολία βρίσκεται στην τυπική τάξη, ο δάσκαλος είναι υπεύθυνος για αυτόν τον μαθητή και σχεδιάζει το πρόγραμμά του. Φυσικά όμως, εάν υπάρχει και δεύτερος δάσκαλος, από κοινού σχεδιάζουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του παιδιού και τον διδάσκουν, έτσι ώστε να μην νιώθει «στιγματισμένος». Σύμφωνα με τον νόμο 1566/85, θεσπίζεται ο θεσμός του σχολικού ψυχολόγου, των ειδικών υποστηρικτικών υπηρεσιών αλλά και υιοθετείται ο θεσμός της ενσωμάτωσης των πρώτων ειδικών τάξεων (τμήματα ένταξης), μέσα σε τυπικά/συνηθισμένα σχολεία. Βεβαίως όμως, εκτός από τα τμήματα ένταξης, στο τυπικό σχολείο υπάρχει και η παράλληλη στήριξη (σύμφωνα με τον νόμο 2817/2000, λιγότερο περιοριστικό περιβάλλον). Στην παράλληλη στήριξη, το παιδί με τις ειδικές εκπαιδευτικές ικανότητες συνυπάρχει με τα τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά της ηλικίας του. Δάσκαλος της ειδικής αγωγής, βρίσκεται στην τάξη ώστε να βοηθάει ειδικά το συγκεκριμένο παιδί, ανάλογα με την ειδική εκπαιδευτική δυσκολία του. Αμέσως μετά, λιγότερο περιοριστικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, θεωρείται το τμήμα ένταξης (ξεχωριστή αίθουσα μέσα στο τυπικό σχολείο), στο οποίο είναι συγκεντρωμένα τα παιδιά όλων των τάξεων ορισμένες ώρες της ημέρας, και το μάθημά τους διεξάγεται πάλι από δάσκαλο ειδικής αγωγής.

Αμέσως μετά, λιγότερο περιοριστικό περιβάλλον της παράλληλης στήριξης και του τμήματος ένταξης, θεωρείται το ειδικό σχολείο. Σε αυτό, πηγαίνουν τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και ικανότητες, ύστερα από την διαγνωστική έκθεση του ΚΕΔΔΥ (πρώην ΚΔΑΥ), το οποίο με τον νόμο 3699/2008, αποτελείται από την πενταμελή διαγνωστική ομάδα, η οποία περιλαμβάνει έναν παιδοψυχίατρο, έναν κοινωνικό λειτουργό, έναν εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής, έναν ψυχολόγο και έναν λογοθεραπευτή.

Στο ειδικό σχολείο λοιπόν, που συνήθως είναι στεγασμένο με έναν τυπικό σχολείο, τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, βρίσκονται όλη τη σχολική μέρα

σε αυτό. Εάν όμως, το ειδικό σχολείο συστεγάζεται με το τυπικό σχολείο, κάποια μαθήματα (π.χ μουσική, γυμναστική) γίνονται ταυτοχρόνως, με αποτέλεσμα το παιδί με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες να μην νιώθει στιγματισμένο, αλλά και να κοινωνικοποιείται με τα τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά. Στο ειδικό σχολείο, ανάλογα με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών, γίνονται μαθήματα πληροφορικής, γυμναστικής, γλώσσας, αλλά και μαθήματα που θα βοηθήσουν τα παιδιά στην προσωπική ζωή τους μεγαλώνοντας (π.χ μαγείρεμα). Επιπλέον, δεν λείπουν οι τάξεις της φυσικοθεραπείας, εργοθεραπείας, λογοθεραπείας, κοινωνικής υπηρεσίας και ψυχολογικής υποστήριξης. Ανάλογα λοιπόν με την ειδική ανάγκη του κάθε παιδιού, δημιουργείται και το αντίστοιχο σχολικό πρόγραμμά του.

Στη συνέχεια αξίζει να συμπεριληφθούν τα περισσότερο περιοριστικά περιβάλλοντα για το παιδί με την ειδική εκπαιδευτική ανάγκη. Αυτά είναι το ειδικό σχολείο-οικοτροφείο, στο οποίο το παιδί βρίσκεται όλο το εικοσιτετράωρο εκεί, αποκομμένο από το κοινωνικό περιβάλλον και το περιβάλλον που βρίσκονται τα τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά. Στην Ελλάδα, τα σχολεία-οικοτροφεία δεν είναι πολλά, καθώς σε αυτά διαμένουν παιδιά με προβλήματα όρασης, ακοής, και με κινητικές αναπηρίες.

Φυσικά, τα περισσότερο περιοριστικά περιβάλλοντα μάθησης για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, είναι το σπίτι και το νοσοκομείο. Συγκεκριμένα στο νοσοκομείο, βρίσκονται παιδιά με χρόνιες παθήσεις ή σοβαρά προβλήματα υγείας (ορθοπεδικά, καρκίνος), που απαιτούν συστηματική βοήθεια και εντατική υποστήριξη. Εκπαιδεύονται λοιπόν μέσα στα νοσοκομεία, ακόμη και σε περιπτώσεις που το παιδί έχει άριστη ή καλή νοημοσύνη. Πάλι, είναι αποκομμένα από το κοινωνικό τους περιβάλλον. Επιπλέον, στο σπίτι διαμένουν ειδικές περιπτώσεις παιδιών (παραπληγίες, τετραπληγίες, καταστάσεις ανάρρωσης), των οποίων οι γονείς στη προκειμένη περίπτωση, δέχονται συμβουλευτική υποστήριξη και καθοδήγηση από εκπαιδευτικούς, ψυχολόγους, και άλλα μέλη της ειδικής υποστηρικτικής ομάδας, για την καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων και των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών του παιδιού. Φυσικά το σπίτι, είναι το περισσότερο περιοριστικό περιβάλλον.

Επιπλέον, σύμφωνα με τον νόμο 3699/2008, τα παιδιά από τις ειδικές σχολικές μονάδες, μπορούν να συνεχίσουν τη φοίτησή τους αρχικά σε ειδικά επαγγελματικά γυμνάσια, ειδικά επαγγελματικά λύκεια, ειδικές επαγγελματικές σχολές, και μετέπειτα στα εργαστήρια ειδικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΕΕΚ). Τα παιδιά μπορούν να φοιτήσουν στο ειδικό σχολείο μέχρι τα 16 τους χρόνια, και έπειτα μπορούν να ακολουθήσουν μία σχολική μονάδα ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, για την μετέπειτα ένταξή τους στο χώρο εργασίας. Βεβαίως, μπορούν να εισέρθουν σε αυτό το σχολείο και παιδιά από τμήματα ένταξης, παράλληλης στήριξης, σχολεία-οικοτροφεία, νοσοκομεία, εφ' όσον το επιθυμούν και εφ' όσον τους επιτρέπεται σωματικά και οργανικά.

Στα ειδικά επαγγελματικά γυμνάσια, μπορούν να φοιτήσουν παιδιά απόφοιτα ειδικού ή γενικού δημοτικού σχολείου. Η φοίτηση είναι πέντε χρόνια, και διαρκεί μέχρι το 22^ο έτος της ηλικίας τους. Παρέχεται επαγγελματική εκπαίδευση. Αργότερα, στα ειδικά επαγγελματικά λύκεια, η φοίτηση είναι τέσσερα χρόνια, και μπορούν να

εγγραφούν απόφοιτοι ειδικού επαγγελματικού ή γενικού γυμνασίου και λύκειου. Τα ειδικά επαγγελματικά γυμνάσια και λύκεια είναι ισότιμα ως προς τα γυμνάσια της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Τα παιδιά επίσης έχουν την επιλογή και την ευκαιρία να φοιτήσουν για τέσσερα χρόνια στην ειδική επαγγελματική σχολή, έπειτα από το ειδικό επαγγελματικό γυμνάσιο.

Ωστόσο, έπειτα από τα ειδικά γυμνάσια, λύκεια και τη σχολή, μπορούν να ακολουθήσουν τα εργαστήρια ειδικής επαγγελματικής κατάρτισης, για την μετάβασή τους στον χώρο εργασίας. Σε αυτά, η φοίτηση διαρκεί από πέντε έως οχτώ χρόνια, και σε αυτά εγγράφονται απόφοιτοι δημοτικού σχολείου γενικής ή ειδικής εκπαίδευσης. Οι έφηβοι πλέον (αφού η πρώτη εγγραφή στα ΕΕΕΕΚ γίνεται μέχρι και το 16^ο έτος), μαθαίνουν κεραμική, κηπουρική, ραπτική, ξυλουργική, υδραυλική, μουσική, αισθητική αγωγή, γλώσσα, μαθηματικά, πληροφορική, και κοινωνική και επαγγελματική αγωγή. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί σε αυτό το σημείο πως στο Ε.Ε.Ε.Κ λειτουργούν επίσης τμήματα κοινωνικής υπηρεσίας, ψυχολογικής υποστήριξης, εργοθεραπείας, λογοθεραπείας, φυσικοθεραπείας, και τμήματα αγωγής υγείας, για την εκμάθηση κανόνων υγιεινής, διατροφής, και διαβίωσης. (Πολυχρονοπούλου, 2013).

1.5. Δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, γυμνάσιο και λύκειο και ένταξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι απόφοιτοι των δημοτικών σχολείων εισάγονται σήμερα στο γυμνάσιο (3ετούς φοίτησης) και στη συνέχεια στα λύκεια (τριετούς φοίτησης, γενικά ή τεχνικά). Αφού αποφοιτήσουν από τα λύκεια εισάγονται μετά από τις λεγόμενες γενικές εξετάσεις στα πανεπιστήμια ή στα Τ.Ε.Ι. (Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα).

Αρχικά, το ελληνικό γυμνάσιο (τρία χρόνια), περιλαμβάνει σε κάθε έτος διάφορα μαθήματα, όπως νεοελληνική γλώσσα, κείμενα, αρχαία, μαθηματικά (γεωγραφία και άλγεβρα), φυσική, χημεία, ιστορία, καλλιτεχνικά, μουσική, θρησκευτικά, γεωγραφία, αγγλικά, γερμανικά/γαλλικά, οικιακή οικονομία, πληροφορική, σχεδιασμός και τεχνολογία, αγωγή του πολίτη. Οι ώρες του γυμνασίου σχολείου, είναι από τις 8:15 το πρωί, έως τις 2:20 το μεσημέρι (7 ώρες ημερησίως). Κάθε μάθημα, υλοποιείται με διαφορετικό καθηγητή (π.χ καθηγητής μαθηματικών, καθηγητής φυσικός, φιλόλογος καθηγητής, κλπ.), και κάθε τάξη (Α', Β', Γ') έχει τα δικά της μαθήματα, και το δικό της ωρολόγιο πρόγραμμα. Τα παιδιά του γυμνασίου, στο τέλος κάθε τάξης, γράφουν τελικές εξετάσεις πλέον, μόνο στα εξής μαθήματα: Μαθηματικά, φυσική, νέα ελληνικά και ιστορία.

Παρακάτω, αναφέρονται οι ώρες και τα μαθήματα, που υλοποιούνται σε κάθε τάξη:

Α/Α	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΤΑΞΗ		
		Α'	Β'	Γ'
1	Νέα Ελληνικά / Αγωγή του Πολίτη	5	5	6
2	Αρχαία Ελληνικά / Αρχαιογνωσία	4	4	4
3	Μαθηματικά	5	4	4
4	Φυσική	0	2	2
5	Χημεία	0	1	1
6	Βιολογία	2	1	2
7	Γεωγραφία	1	1	0
8	Ιστορία / Ιστορία της Κύπρου	2	2	3
9	Αγγλικά	3	3	2
10	Γαλλικά	2	2	2
11	Πληροφορική	2	2	2
12	Τέχνη	1	2	2
13	Μουσική	2	2	1
14	Φυσική Αγωγή / Πρ. Βοήθειες	3,5	3	3
15	Θρησκευτικά	2	2	2
16	Σχεδιασμός και Τεχνολογία	1,5	1	1
17	Οικιακή Οικονομία	2	1	1
	ΣΥΝΟΛΟ	38	38	38

Εικόνα 4: Ώρες και μαθήματα, του γυμνάσιου ελληνικού σχολείου.

Έπειτα, μετά τη τρίτη χρονιά του γυμνάσιου σχολείου, τα παιδιά συνεχίζουν στο λύκειο. Εκεί, μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα στο γενικό/ενιαίο, ή τεχνικό/επαγγελματικό λύκειο. Και τα δύο αυτά λύκεια, δεν είναι υποχρεωτικής εκπαίδευσης, δηλαδή το παιδί μπορεί να σταματήσει το σχολείο στην τρίτη γυμνασίου και ενδεχομένως να συνεχίσει σε κάποια επαγγελματική σχολή (κομμώτρια, υδραυλικός κλπ.). Στο ενιαίο λύκειο, υλοποιούνται μαθήματα τα οποία δίνουν πρόσβαση στους μαθητές, για την εισαγωγή τους στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (Α.Ε.Ι, πανεπιστήμια) αλλά και στα Τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα (Τ.Ε.Ι), ενώ το επαγγελματικό λύκειο, δίνει περισσότερη και ευκολότερη πρόσβαση στα Τ.Ε.Ι, πιο δύσκολα στα Α.Ε.Ι, όμως είναι εφικτό και αυτό, επιλέγοντας τα παιδιά παραπάνω μαθήματα για τις πανελλήνιες εξετάσεις τους. Παρακάτω, αναφέρονται οι ώρες και τα μαθήματα κάθε τάξης, του ενιαίου γενικού λυκείου:

Μάθημα	Ώρες Α' Τάξης	Ώρες Β' Τάξης	Ώρες Γ' Τάξης
Θρησκευτικά	2	2	1
Ιστορία	2	2	2
Νεοελληνική Γλώσσα	2	2	2
Λογοτεχνία	2	2	1
Αρχαία Ελληνικά	5	2	---
Φιλοσοφία	---	2	---
Πολιτική Παιδεία	3	2	---
Ιστορία Κοινωνικών Επιστημών	---	---	1
Άλγεβρα (Μαθηματικά/Στοιχεία Στατιστικής στην Γ')	3	3	2
Γεωμετρία	2	2	---
Φυσική	2	2	---
Χημεία	2	2	---
Βιολογία	2	2	2
Εισαγωγή στην επιστήμη Η/Υ	---	1	---
Ξένη Γλώσσα (Αγγλικά ή Γαλλικά ή Γερμανικά)	2	2	2

Φυσική Αγωγή	2	1	2
Ερευνητική Εργασία (Project)	2	1	---
2;ωΜάθημα Επιλογής	2	---	2
Σύνολο ορών γενικής παιδείας	35	30	17

(Πίνακας, πηγή: Wikipedia).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί πως, σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Wikipedia, στην Α' τάξη γενικού λυκείου, οι μαθητές επιλέγουν ένα από τα μαθήματα: Εφαρμογές Πληροφορικής, Ελληνικός και Ευρωπαϊκός Πολιτισμός, Καλλιτεχνική Παιδεία, Γεωλογία και Διαχείριση Φυσικών Πόρων. Στην Γ' τάξη γενικού λυκείου, οι μαθητές επιλέγουν ένα από τα μαθήματα: Β' ξένη γλώσσα, Ιστορία της Τέχνης, Ελεύθερο Σχέδιο, Γραμμικό Σχέδιο, Αρχές Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων και Υπηρεσιών. Στην Β' Λυκείου οι μαθητές επιλέγουν μία εκ των δύο ομάδων προσανατολισμού: Θετικών Σπουδών (3 ώρες Φυσική, 2 ώρες Μαθηματικά), Ανθρωπιστικών Σπουδών (3 ώρες αρχαία, 2 ώρες Βασικές Αρχές Κοινωνικών Επιστημών). Και τέλος, στην Γ' Λυκείου, οι μαθητές επιλέγουν μία από τις τρεις ομάδες προσανατολισμού: Θετικών Σπουδών (5 ώρες Μαθηματικά, 3 ώρες Φυσική, 3 ώρες Χημεία, 2 ώρες βιολογία, 2 ώρες πληροφορική), Σπουδών Οικονομίας/Πληροφορικής (5 ώρες μαθηματικά, 3 ώρες Αρχές Οικονομικής Θεωρίας, 3 ώρες ιστορία, 2 ώρες ανάπτυξη εφαρμογών σε προγραμματιστικό περιβάλλον, 2 ώρες κοινωνιολογία), Ανθρωπιστικών Σπουδών (5 ώρες αρχαία, 3 ώρες ιστορία, 3 ώρες λατινικά, 2 ώρες λογοτεχνία, 2 ώρες κοινωνιολογία).

Όσον αφορά τώρα τα επαγγελματικά λύκεια, τα παιδιά του λυκείου επιλέγουν μία ειδικότητα, με την οποία θέλουν να ασχοληθούν και στο μέλλον, αλλά και να περάσουν μέσω πανελληνίων σε κάποιο Τ.Ε.Ι, ίδιας ειδικότητας. Οι ειδικότητες λοιπόν, που μπορούν να επιλέξουν τα παιδιά του επαγγελματικού λυκείου, είναι οι εξής: Πληροφορικής, Μηχανολογίας, Ηλεκτρολογίας, Ηλεκτρονικής και Αυτοματισμού, Δομικών Έργων, Δομημένου Περιβάλλοντος και Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού, Διοίκησης και Οικονομίας, Γεωπονίας, Τεχνολογίας Τροφίμων και Περιβάλλοντος, Ναυτιλιακών Επαγγελμάτων, Υγείας – Πρόνοιας, Ευεξίας, και Εφαρμοσμένων Τεχνών. Κάθε τομέας, έχει τα δικά του μαθήματα αντίστοιχα. Τα παιδιά, μπορούν να δώσουν πανελλήνιες τα αντίστοιχα μαθήματα, στο τέλος της τρίτης λυκείου.

2. Μέρος δεύτερο.

2.1 Το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας. Σύντομη ιστορική αναδρομή.

Η φινλανδική εκπαίδευση, σύμφωνα με τον Sahlberg (2013), από το 1950 αποτελούσε άνισες ευκαιρίες για τους νέους σε αντίθεση με τη σημερινή φινλανδική εκπαίδευση. Πολλοί από αυτούς, λόγω της δυσχερής πρόσβασής τους στα λιγοστά σχολεία μέσης εκπαίδευσης, τα εγκατέλειπαν μετά τα 6 ή 7 χρόνια της επίσης βασικής εκπαίδευσης. Όσοι ήθελαν να συνεχίσουν την εκπαίδευση τους πράγμα σπάνιο για τη χώρα, έκαναν αίτηση σε ιδιωτικά σχολεία, μα όμως τέτοιες ευκαιρίες ήταν περιορισμένες. Ένας εναλλακτικός δρόμος μετά την επίσημη επταετή βασική εκπαίδευση, ήταν η φοίτηση των νέων για 2-3 χρόνια, σε αστικά σχολεία (civil school) καθώς και στη συνέχεια οι νέοι θα μπορούσαν να ακολουθήσουν επαγγελματική ή τεχνολογική εκπαίδευση αλλά μόνο σε μεγαλύτερους δήμους.

Μία σημαντική κοινωνική καινοτομία ήταν το 1950 και η θέσπιση νομοθεσίας η οποία εγγυόταν τις κρατικές επιχορηγήσεις σε ιδιωτικά σχολεία αλλά και τον συνεχή έλεγχο σε αυτά. Επιπλέον το νέο πολιτικό περιβάλλον, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, είχε δραστηριοποιήσει τις οικογένειες της εργατικής τάξης με αποτέλεσμα να επιθυμούν ένα καλύτερο μέλλον κοινωνικό, πολιτικό, με ίσες ευκαιρίες, για τα παιδιά τους. Λοιπόν, μεταξύ 1945-1970, έγιναν ορισμένες ριζικές αλλαγές. Αρχικά, η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος θα είχε καλύτερη πρόσβαση και περισσότερη μόρφωση για όλους. Έπειτα, η μορφή και το περιεχόμενο των αναλυτικών προγραμμάτων, θα εστίαζε περισσότερο στην ανάπτυξη των ατομικών αλλά και των ολιστικών προσωπικοτήτων των παιδιών και επιστημονική κατάρτιση του εκπαιδευτικού θα εκσυγχρονιζόταν με τελικό αποτέλεσμα η παιδεία να αποτελεί τη δημιουργία του μέλλοντος.

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί πως, η απότομη αύξηση των γεννήσεων μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οδήγησε στην ραγδαία αύξηση των σχολείων. Νέοι νόμοι όρισαν την εξάχρονη πρωτοβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση και τη δίχρονη αστική εκπαίδευση για όσους δεν επιθυμούσαν να προχωρήσουν στη μέση εκπαίδευση. Το νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών ξεκίνησε το 1952, αλλάζοντας την εργασία και τη ζωή στα σχολεία. Το όνειρο της Φινλανδίας για κοινή και ισότιμη εκπαίδευση είχε γίνει πραγματικότητα.

Σημαντική κρίθηκε η δημιουργία της επιτροπής σχολικού προγράμματος το 1956, για να ενοποιήσει το φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα και να φέρει συνοχή στους υποτομείς της εκπαίδευσης. Η επιτροπή σχολικού προγράμματος, δημοσίευσε τις προτάσεις της το καλοκαίρι του 1959, η οποία πρότεινε πως η υποχρεωτική εκπαίδευση της Φινλανδίας θα έπρεπε να βασίζεται σε ένα εννεαετές ενιαίο σχολείο υπό την διαχείριση της τοπικής αυτοδιοίκησης, όπου οι πρώτες τέσσερις βαθμίδες θα ήταν κοινές για όλους τους μαθητές, η Πέμπτη και η έκτη βαθμίδα θα συνιστούσαν ένα σχολείο μέσης εκπαίδευσης, και οι βαθμίδες

εφτά με εννιά θα είχαν τρεις κατευθύνσεις: τον επαγγελματικό, τον πρακτικό προσανατολισμό και μία ή δύο ξένες γλώσσες.

Περίπου στα μέσα της δεκαετίας του 1960 ετοιμάστηκε νέο εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα και νέα νομοθεσία. Το σύστημα αυτό του νέου ενιαίου σχολείου τέθηκε σε εφαρμογή το 1972 σύμφωνα με το οποίο θεωρούσαν πως «όλοι δε μπορούν να τα μάθουν όλα», δηλαδή «το ταλέντο στη κοινωνία δεν είναι ίσα κατανομημένο όσον αφορά στην ικανότητα κάποιου να μορφωθεί» (Sahlberg, 2013). Αυτό ήταν το νέο «peruskoulu» (νέο φινλανδικό ενιαίο σχολείο), που βοήθησε στην οικοδόμηση μιας κοινωνικά δίκαιης κοινωνίας με υψηλό επίπεδο μόρφωσης για όλους.

Η κεντρική ιδέα του peruskoulu, ήταν η συγχώνευση των σχολείων μέσης εκπαίδευσης, των αστικών σχολείων και των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που υπήρχαν, σε ένα σχολείο εννέα ετών, υπό την τοπική αυτοδιοίκηση. Στη συνέχεια της εκπαίδευσής τους οι μαθητές, ανεξαρτήτων οικογενειακής, κοινωνικοοικονομικής τάξης, θα εγγράφονταν στα ίδια σχολεία βασικής εκπαίδευσης.

Αυτή η μεταρρύθμιση του ενιαίου σχολείου βασικής εκπαίδευσης, προκάλεσε ανάπτυξη στο φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα. Μαθητές από πολύ διαφορετικές συνθήκες ζωής, πλέον συνυπήρχαν ισότιμα στις ίδιες σχολικές αίθουσες, ακόμη και οι μαθητές με ειδικά εκπαιδευτικά προβλήματα, υποστηρίζονταν από ειδικό προσωπικό. Επιπλέον, υποχρεωτικό μέρος του αναλυτικού προγράμματος ήταν ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η παροχή συμβουλών, με σκοπό την αποφυγή λανθασμένων ή ακατάλληλων επιλογών των παιδιών σχετικά με το μέλλον τους, αλλά και αποφυγή της επανάληψης της ίδιας τάξης, ή ακόμη και εγκατάλειψης του σχολείου.

Συνεπώς, το νέο peruskoulu, απαιτούσε την ισότιμη υποστήριξη όλων των μαθητών, τις κατάλληλες εκπαιδευτικούς μεθόδους από τους δασκάλους, αλλά και την προσδοκία των περαιτέρω σπουδών των παιδιών στην ανώτερη εκπαίδευση. Το peruskoulu δηλαδή, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην βελτίωση του κοινωνικού και ανθρώπινου κεφαλαίου στην Φινλανδία, από το 1970.

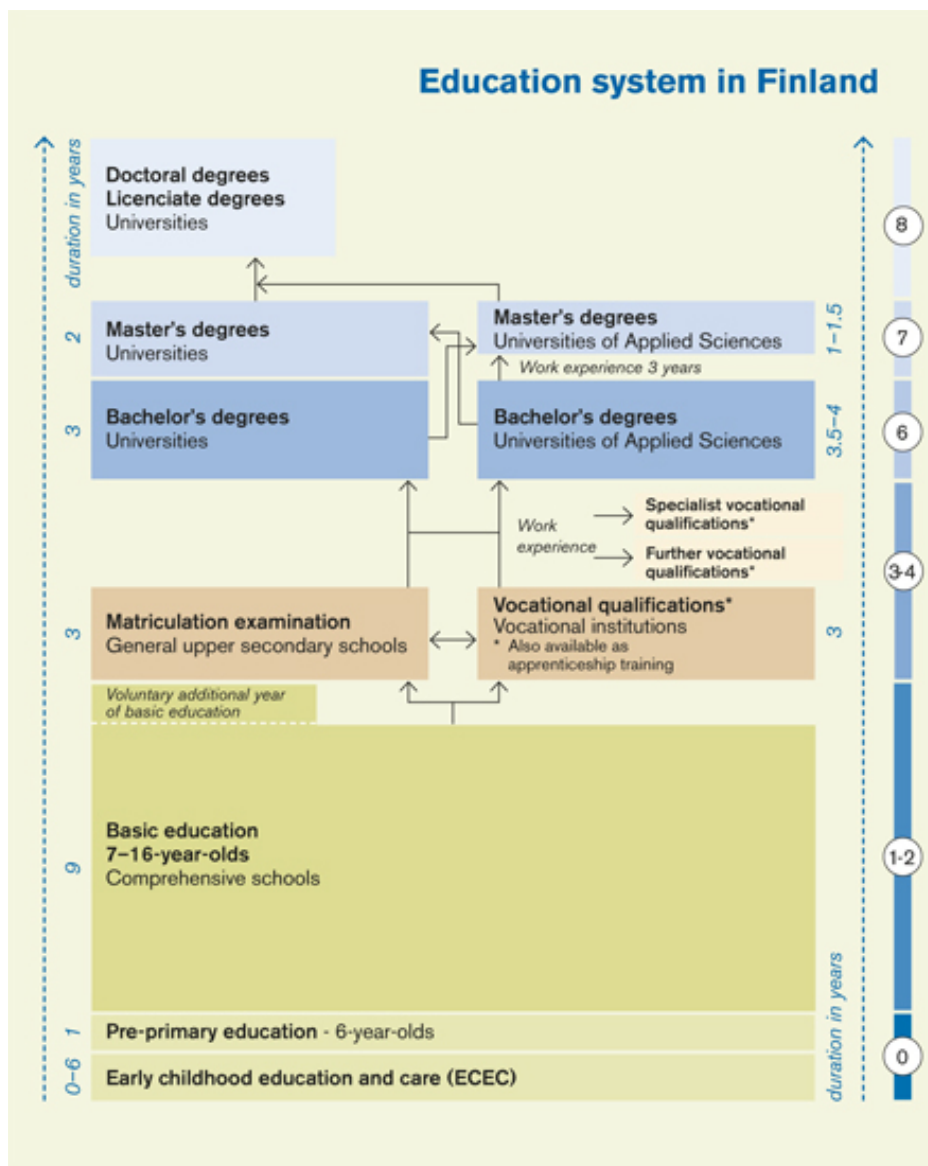
2.2. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας, σήμερα.

Η ευημερία της φινλανδικής κοινωνίας οφείλεται στην άρτια λειτουργία του τομέα της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και της γνώσης. Σκοπός του φινλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι η παροχή ποιότητας, διεθνοποίησης, αποτελεσματικότητας, ισότητας ευκαιριών και ευγενής άμιλλας (θετικής ανταγωνιστικότητας).

Το φινλανδικό σχολείο, έχει το μεγάλο όνειρο της δημιουργίας μιας κοινότητας μαθητών που παρέχει τις συνθήκες που επιτρέπουν σε όλους τους νέους να ανακαλύψουν το ταλέντο τους, το οποίο μπορεί να είναι καλλιτεχνικό, ακαδημαϊκό, δημιουργικό ή κιναισθητικό, ή άλλων δεξιοτήτων. Απαίτηση του σχολείου, είναι μια ασφαλής κοινότητα που όλοι συμμετέχουν, διερευνούν, αλληλεπιδρούν, με άλλους ανθρώπους. Το φινλανδικό σχολείο, διδάσκει γνώσεις και δεξιότητες για τους μαθητές, παράλληλα όμως τους προετοιμάζει για ενδεχόμενα λαθών, όπως είπε ο Sir Ken Robinson (2009), «Αν οι άνθρωποι δεν είναι έτοιμοι να κάνουν λάθη, δε θα έχουν νέες ιδέες που αξίζουν». Το φινλανδικό σχολείο επίσης, είναι φιλικό προς τους μαθητές, επιτρέποντάς τους εξατομικευμένους τρόπους μάθησης, έμπνευση, και κοινωνικές δεξιότητες απαραίτητες για τη ζωή τους.

Δεν είναι τυχαίο λοιπόν το γεγονός πως το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας βρίσκεται στη πρώτη θέση της διεθνής έρευνας PISA, αφού η ίδια χαρακτηρίστηκε ως «θαύμα», αλλά και πρότυπο μίμησης των εκπαιδευτικών συστημάτων. Είναι ισότιμη και δωρεάν για όλα τα παιδιά. Η επιτυχία αυτή της Φινλανδίας, βασίζεται αρχικά στις εκπαιδευτικές πολιτικές όπου προσδίδουν την ισότητα των ευκαιριών σε όλα τα παιδιά, αλλά και στην λιγότερη διδασκαλία μα στην περισσότερη μάθηση σύμφωνα με τον Sahlberg (2013), αφού οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν το πολύ τέσσερις ώρες τη μέρα, διδάσκουν πράγματα που ενδιαφέρουν τα παιδιά και φυσικά σπάνια, γράφουν εξετάσεις σε αυτά που έχουν ήδη διδαχθεί. Επίσης, σύμφωνα με την προσωπική μου εμπειρία σε σχολεία της Φινλανδίας, αλλά και σύμφωνα με μαθήματα και συζητήσεις στο Πανεπιστήμιο της Γυβάσκυλας, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει αρχικά το κοινωνικό σύνολο, ο πολιτισμός τους, αφού ο αλληλοσεβασμός και η εμπιστοσύνη περικλείει τον κάθε πολίτη, μεγάλο ή μικρό, επιπλέον η πολιτική του κράτους, καθώς τα λεφτά που προορίζονται για την εκπαίδευση είναι πάρα πολλά (University of Jyvaskyla, 2016), αλλά και η σημαντική δωρεάν πενταετής μόρφωση των δασκάλων και των νηπιαγωγών (Bachelor & Master 4+1 χρόνια), ύστερα από επιλογή τους, απ' τα πανεπιστήμια της χώρας. Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί το γεγονός πως τα νήπια, ξεκινούν τη προσχολική τους εκπαίδευση στα 5 ή 6 τους χρόνια, μα όμως υπάρχουν και σχολεία για μικρότερες ηλικίες, (Early Childhood Education and Care 1-6). Έπειτα, αρχίζουν τη φοίτησή τους στο δημοτικό σχολείο στα 7 τους χρόνια (Comprehensive schools, Primary School, Basic Education), διότι τότε θεωρούνται πως είναι έτοιμα για μάθηση (University of Jyvaskyla, 2016, Finnish educational curriculum) και την ολοκληρώνουν στα 12 τους χρόνια. Συνεχίζουν τη φοίτησή τους στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Lower Secondary School) για ακόμη τρία χρόνια (13-16) η οποία είναι υποχρεωτική (Basic education) και έπειτα, επιλέγουν ανάμεσα στο “senior secondary school”, το οποίο είναι το γενικό λύκειο θα λέγαμε, και στο “vocational school”, το οποίο είναι το τεχνικό λύκειο θα λέγαμε, στο οποίο οι έφηβοι πια, επιλέγουν να ασχοληθούν με μία τέχνη, όπως για παράδειγμα κομμωτές, υδραυλικοί (Finland’s educational Curriculum), το οποίο μετέπειτα δίνει στους έφηβους την ευκαιρία για εργατική εμπειρία, αλλά και ένα πτυχίο στην αντίστοιχη τέχνη στην οποία και φοίτησαν τα τρία αυτά χρόνια. Τέλος, οι έφηβοι μπορούν και από τα δύο αυτά λύκεια να δώσουν εξετάσεις σε όποια σχολή επιθυμούν (μπορούν να επιλέξουν τρεις από αυτές,

University of Jyväskylä) και έπειτα να συνεχίσουν τα μεταπτυχιακά πτυχία τους, αλλά και τα διπλωματικά.

Εικόνα 5: Σχεδιάγραμμα της εκπαιδευτικής δομής, του Φινλανδικού Εκπαιδευτικού συστήματος.

2.3. Η προσχολική εκπαίδευση στην Φινλανδία.

Η προσχολική εκπαίδευση στην Φινλανδία, θεωρείται πολύ σημαντική για την γνωστική, συναισθηματική και ολιστική ανάπτυξη του νηπίου. Υποστηρίζει θερμά την κίνηση, το παιχνίδι, την εξερεύνηση και την έκφραση του νηπίου μέσω της τέχνης που σκέφτεται και δρα. Σημαντικότητα επίσης δίνει στο να έχουν την ευκαιρία τα νήπια να εκφράζουν τα συναισθήματά τους και τις σκέψεις τους με διάφορους

τρόπους, στο να παίζουν όσο καλύτερα και ικανοποιητικά μπορούν, να μαθαίνουν παίζοντας, και όχι να παίζουν για να μαθαίνουν. Το παιχνίδι στην προσχολική αγωγή, θεωρείται πολύ σημαντικό για τους Φινλανδούς, διότι αυτό προσφέρει αυτοπεποίθηση, εκμάθηση της μητρικής γλώσσας, ικανοποίηση, αλληλεπίδραση, φαντασίωση, συναισθήματα, εξερεύνηση, παρατηρητικότητα, συνεργασία, κοινωνικότητα.

Αρχικά, θα πρέπει να σημειωθούν οι διαφορετικοί τύποι δημόσιων νηπιαγωγείων θα λέγαμε, που υπάρχουν στην Φινλανδία. Σημειώνονται παρακάτω:

1. “Day Care Center”, Kindergarten (Τυπικό νηπιαγωγείο) ,το οποίο είναι για νήπια ηλικίας από 3 ετών και άνω. Σε αυτό, δουλεύει εξειδικευμένο προσωπικό, που έχει σπουδάσει αυτήν την ειδικότητα. Υπάρχουν λοιπόν νηπιαγωγοί ή βρεφονηπιοκόμοι και βοηθητικό προσωπικό, επίσης προσωπικό για ειδική υποστήριξη.
2. “Family Day Care”. Το family day care (οικογενειακό νηπιαγωγείο), αποτελεί ένα σπιτικό περιβάλλον θα λέγαμε, και όχι ένα σχολικό, γιατί ουσιαστικά το παιδί βρίσκεται αρκετές ώρες μέσα σε ένα σπίτι, με ένα άτομο που δεν έχει σπουδάσει το επάγγελμα, και χωρίς καμία άλλη υπηρεσία (ειδική παιδαγωγός, κοινωνική λειτουργός κ.α.). Σε αυτό το σπίτι, η ομάδα των νηπίων που βρίσκονται καθημερινά εκεί, δεν ξεπερνά τα 5 και ηλικιακά τα νήπια που βρίσκονται εκεί, είναι ηλικίας 3 και κάτω.
3. “Day and Night Care”. Το συγκεκριμένο νηπιαγωγείο (ημερήσια και νυχτερινή φροντίδα), λειτουργεί από τις 17:30 το απόγευμα, έως τις 05:30 τα ξημερώματα της επόμενης ημέρας, τα Σαββατοκύριακα και στις διακοπές. Εξυπηρετεί γονείς και μη, που το ωράριο εργασίας τους είναι νυχτερινό, με αποτέλεσμα να μπορούν να αφήσουν τα παιδιά τους σε ένα ασφαλές μέρος. Σε αυτό, υπάρχει εξειδικευμένο προσωπικό, που έχει σπουδάσει το αντικείμενο.
4. “Special Day Care”. Το ειδικό νηπιαγωγείο, λειτουργεί καθημερινά όπως ένα τυπικό νηπιαγωγείο. Το ειδικό αποτελείται το πολύ από 12 έως 15 νήπια, ενώ γίνονται ομάδες 6-8 νηπίων για ειδική φροντίδα. Σε αυτό, υπάρχει εξειδικευμένο ειδικό προσωπικό.
5. “Preschool”. Το “preschool”, αποτελεί το σχολείο, πριν την έναρξη του δημοτικού σχολείου, τα «μεγάλα νήπια» θα λέγαμε. Αποτελείται από παιδιά ηλικίας 6 ετών, αλλά και επίσης από εξειδικευμένο προσωπικό, εστιάζεται εκπαιδευτικά στο παιχνίδι, στην μάθηση μέσω δραστηριοτήτων

αλλά και σε μάθηση ορισμένων γνώσεων (όπως για παράδειγμα η A-B), που θα βοηθήσουν στη συνέχεια τα παιδιά στο δημοτικό σχολείο.

Υπάρχουν βέβαια και τα ιδιωτικά νηπιαγωγεία. Όλων των ειδών τα νηπιαγωγεία στην Φινλανδία, είναι επί πληρωμή, ακόμα και τα δημόσια νηπιαγωγεία. Οι γονείς πληρώνουν για το παιδί τους στο νηπιαγωγείο, ανάλογα τις ώρες που βρίσκεται εκεί, συνεπώς κάθε γονιός μπορεί να κάνει το δικό του πρόγραμμα στο σχολείο του παιδιού του. Επίσης, οι γονείς αποφασίζουν το τύπο νηπιαγωγείου που θα στείλουν το παιδί τους. Εάν όμως το παιδί είναι ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης, τότε σύμφωνα με ειδικό χαρτί, στέλνεται στο σχολείο ειδικής αγωγής, ή αντίστοιχα σε κάποιο τμήμα ένταξης, ή παράλληλης στήριξης.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί το γεγονός πως οι γονείς, πληρώνουν στο τυπικό δημόσιο νηπιαγωγείο για ένα παιδί, το ποσό των 172,25 ευρώ μηνιαίως, ενώ στο «σπιτικό» νηπιαγωγείο (Family Day Care) η πληρωμή φτάνει στα 341 ευρώ για ένα παιδί, μηνιαίως.

2.3.1. Χώρος του φινλανδικού νηπιαγωγείου.

Ο χώρος του φινλανδικού τυπικού νηπιαγωγείου, αποτελεί ένας χαρούμενος, γνώριμος και οικείος χώρος για όλα τα νήπια. Αρχικά, όλα τα νηπιαγωγεία έχουν μεγάλη έκταση, ώστε τα νήπια να έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με πληθώρα «γωνιών», να έχουν τον χώρο τους, αλλά και να μπορούν να διεξάγουν με άνεση τις δραστηριότητές του.

Πρώτα απ' όλα, υπάρχουν τραπέζια αλλά και καρέκλες, όσα και τα νήπια. Τα νήπια μέσα στο σχολικό τους πρόγραμμα, έχουν καθημερινά τουλάχιστον τρεις φορές ώρα φαγητού, είτε κάποιο σνακ, είτε το μεσημεριανό ή πρωινό τους. Υπάρχει επίσης μία κουζίνα, που μάγειρες προετοιμάζουν τα φαγητά τους. Σε κάποια νηπιαγωγεία που δεν υπάρχει κουζίνα, βανάκι του δήμου φροντίζει να μεταφέρει τρόφιμα σε αυτά, καθημερινά. Επιπλέον, από τα νηπιαγωγεία τους δε λείπουν τα κρεβάτια, ή στην χειρότερη περίπτωση περιποιημένα στρώματα, πάνω στα οποία τα νήπια μπορούν να πάρουν τον ύπνο τους το μεσημεράκι. Δε λείπουν και οι τουαλέτες, οι οποίες είναι ειδικά σχεδιασμένες για μικρά παιδιά, σύμφωνα με το ύψος τους.

Τα περισσότερα φινλανδικά νηπιαγωγεία, φροντίζουν να έχουν χώρο για όλες τις γωνιές, και φυσικά οι γωνιές αυτές να είναι διακριτές από όλα τα παιδιά. Παρεούλα, γωνιά του κουκλόσπιτου, του οικοδομικού υλικού, της μουσικής, των μαθηματικών, του εμπορικού κέντρου, της δραματοποίησης, της ζωγραφικής, του ηλεκτρονικού υπολογιστή, της βιβλιοθήκης, της φυσικής, υπάρχουν σε κάθε νηπιαγωγείο, ανάλογα πάντα με τον χώρο του. Οι εναλλαγές, γίνονται στη διάρκεια του σχολικού έτους. Παρ' όλα αυτά, τα νηπιαγωγεία, φροντίζουν πάντα να έχουν το κατάλληλο υλικό και

τα κατάλληλα μέσα, έτσι ώστε τα νήπια να έχουν ευκαιρίες για παιχνίδι και για μάθηση. Για παράδειγμα, στην γωνιά της δραματοποίησης, κάθε νηπιαγωγείο έχει ποικίλες στολές, που τα νήπια μπορούν να φορέσουν όποια θέλουν στο ελεύθερο παιχνίδι τους, να πάρουν ο, τι αντικείμενο θέλουν, και να υποδυθούν μια πριγκίπισσα, έναν παιδικό ήρωα, με τελικό αποτέλεσμα να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της φαντασίας τους.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ο εξωτερικός χώρος του νηπιαγωγείου. Ευχάριστος, μεγάλος, με ποικίλες εξωτερικές δραστηριότητες, φιλοξενεί τα νήπια για περισσότερο από δύο ώρες την σχολική ημέρα. Κούνιες διάφορων ειδών, τραμπάλες, αλλά και «φυσικές» κατασκευές θα λέγαμε, κοσμούν το εξωτερικό μέρος του νηπιαγωγείου και φιλοξενούν τα παιδιά να παίζουν. Υψωμένα μικρά βουναλάκια, δέντρα όμορφα τοποθετημένα από τη φύση τους, μεγάλες ρόδες, αλλά και χώροι με άμμο για κατασκευές και για παιχνίδι με τα αυτοκίνητα, προσφέρουν χαρά στο παιχνίδι των παιδιών καθημερινά. Επίσης, στο εξωτερικό παιχνίδι τα νήπια, χρησιμοποιούν πληθώρα αντικειμένων που υπάρχουν στην αποθήκη της εξωτερικής αυλής, όπως κουβαδάκια, φτυαράκια, αλλά και κατασκευασμένα καροτσάκια και άλλα αντικείμενα, όπου βοηθούν τα νήπια στο παιχνίδι τους στο χιόνι, όπως έλκηθρα (εξ' ου και τα υψώματα), αλλά και άλλων ειδών τέτοια αντικείμενα.

Βεβαίως, τα φινλανδικά νηπιαγωγεία, έχουν προνοήσει για τις καιρικές συνθήκες της χώρας. Έξω από την αίθουσα του νηπιαγωγείου, υπάρχουν για όλα τα νήπια ατομικά ντουλαπάκια, ατομικές κρεμάστρες, και ατομικός χώρος στην κάτω μεριά, για να τοποθετούν τα παπούτσια τους, τα μπουφάν τους, και άλλα προσωπικά τους αντικείμενα όπως γάντια, σκουφιά, κ.λπ. Στον συγκεκριμένο χώρο επιπλέον υπάρχουν και καθρέφτες, όπου τα νήπια μπορούν να κοιτάνε και να μαθαίνουν να τοποθετούν σωστά τα ρούχα τους, πάνω τους. Επίσης, στο προθάλαμο του νηπιαγωγείου, υπάρχουν παγκάκια που τα νήπια μπορούν να κάθονται να τοποθετούν τα παπούτσια τους, για όση ώρα αυτά χρειαστούν. Οι νηπιαγωγοί με δυσκολία βοηθάνε τα παιδιά να ετοιμαστούν, κι αυτό διότι θέλουν να τα αφήσουν με την ησυχία τους, να μάθουν να περιποιούνται μόνα τους τον εαυτό τους. Υπάρχουν επίσης μεγάλα στεγνωτήρια, στα οποία τα τοποθετούν οι νηπιαγωγοί τα βρεγμένα από τις καιρικές συνθήκες σε κρεμάστρες, ρούχα των νηπίων, με αποτέλεσμα κανένα νήπιο να μην είναι βρεγμένο λόγω των εξωτερικών συνθηκών. Τέλος, σε αυτόν τον προθάλαμο, το κάθε νήπιο έχει την προσωπική του αδιάβροχη στολή θα λέγαμε, ώστε τα νήπια να μην χάνουν ποτέ το διάλειμμά τους στη φύση, αφού άλλωστε στην Φινλανδία δύσκολα οι καιρικές συνθήκες να είναι καλές (π.χ. ήλιος).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως σε κάθε νηπιαγωγείο, ή σε σύμπλεγμα νηπιαγωγείων, υπάρχει ένα ιδιωτικό κολυμβητήριο με μία σάουνα, όπου τα νήπια μπορούν να το επισκεφτούν, τουλάχιστον τρεις φορές το χρόνο. Έχουν την ευκαιρία λοιπόν, από πολύ μικρή ηλικία να έρθουν σε επαφή με το νερό και να μάθουν να κολυμπούν.

(Πηγή: Προσωπικές φωτογραφίες από το δημόσιο νηπιαγωγείο στην Korteroja της Φινλανδίας. Εξωτερικές δραστηριότητες για τα παιδιά, μιας που το περισσότερο καιρό η Φινλανδία έχει χιόνι.)

2.3.2. Εκπαιδευτικοί στο φινλανδικό νηπιαγωγείο.

Στα φινλανδικά νηπιαγωγεία, εργάζεται ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό, με το πτυχίο του νηπιαγωγού (5 χρόνια) συμπεριλαμβανομένου και του μεταπτυχιακού πτυχίου (1 χρόνος) το οποίο είναι υποχρεωτικό. Όπως αναφέρεται και στο βιβλίο του Sahlberg, «καλοί εκπαιδευτικοί, υπέροχα σχολεία». Υπάρχει λοιπόν στενή συνεργατική σχέση μεταξύ των εκπαιδευτικών σε όλες τις βαθμίδες, ειδικά στου νηπιαγωγείου, όπου κάθε νηπιαγωγός κάνει το δικό της πρόγραμμα διδασκαλίας και δε βασίζεται σε κάτι συγκεκριμένο.

«Το επαγγελματικό κύρος των εκπαιδευτικών στην φινλανδική κοινωνία, αποτελεί πολιτισμικό φαινόμενο, αλλά το πως οι εκπαιδευτικοί προετοιμάζονται για να διδάξουν στις σχολικές αίθουσες και εργάζονται σε επαγγελματικές κοινότητες οφείλεται στις συστηματικά σχεδιασμένες και εφαρμοσμένες σπουδές στην

εκπαίδευση», (Sahlberg, 2013). Το δυνατό σημείο των φινλανδικών σπουδών στην εκπαίδευση, είναι εκατοντάδες ταλαντούχοι και ενθουσιώδεις νέοι άνθρωποι. Οι νέοι Φινλανδοί, δεν επιλέγουν το επάγγελμα του εκπαιδευτικού για την χρηματική αμοιβή, αλλά για επειδή θεωρούν τη διδασκαλία ως ένα ανεξάρτητο, και αξιοσέβαστο επάγγελμα.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως σε κάθε νηπιαγωγείο, δουλεύουν αρκετά άτομα, για την αποτελεσματικότερη διεξαγωγή της εκπαίδευσης. Πρώτα απ' όλα, η τυπική οργάνωση των ομάδων των παιδιών, είναι η εξής:

- 0-3 ετών, ομάδα νηπίων:
Κατά μέσο όρο 12 νήπια, μία νηπιαγωγός και δύο βοηθοί της νηπιαγωγού.
- 3-5 ετών, ομάδα νηπίων:
Κατά μέσο όρο 21/24 νήπια, μία νηπιαγωγός και δύο βοηθοί της νηπιαγωγού.
- 6 ετών, ομάδα παιδιών:
Κατά μέσο όρο 21/24 νήπια, δύο νηπιαγωγοί και μία βοηθός της νηπιαγωγού.

Βεβαίως, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, δε λείπει από κάθε νηπιαγωγείο η κοινωνική λειτουργός, η ειδική παιδαγωγός και η ψυχολόγος.

2.3.3. Ενδεικτικό πρόγραμμα καθημερινού φινλανδικού νηπιαγωγείου.

Σε ένα τυπικό δημόσιο νηπιαγωγείο στην Φινλανδία, το ωράριο λειτουργίας του είναι από τις επτά το πρωί, έως τις πέντε το απόγευμα. Στο τυπικό νηπιαγωγείο, συνηθίζεται να συμπεριλαμβάνεται και το ολόήμερο νηπιαγωγείο. Η πληρωμή του δημόσιου νηπιαγωγείου, αναλογεί με τις ώρες που βρίσκεται το παιδί σε αυτό.

ΩΡΕΣ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
7:00-8:00	Υποδοχή μαθητών και ελεύθερο παιχνίδι.
8:00-8:30	Πρωινό.
8:30-9:00	Συγκέντρωση στην παρεούλα.

9:00-9:45	Οργανωμένη δραστηριότητα.
9:45-10:45	Εξωτερική δραστηριότητα.
11:00-11:30	Μεσημεριανό.
11:45-13:30	Ύπνος/ Διάβασμα παραμυθιού/ παιχνίδι.
13:30-14:15	Ελεύθερο παιχνίδι.
14:15-14:45	Απογευματινό σνακ.
14:45-15:30	Ελεύθερο Παιχνίδι.
15:30-17:00	Εξωτερική δραστηριότητα.
17:00	Αποχώρηση.

(Σύμφωνα με το τυπικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου Kortepohja στην Γυβάσκυλα, και σύμφωνα με τις σημειώσεις από το Πανεπιστήμιο της Γυβάσκυλα, στο μάθημα “Early Childhood Education and Care in Finland” με υπεύθυνη Καθηγήτρια την Eija Rautamies).

Στην παρακάτω εικόνα αναφέρεται το τυπικό ωρολόγιο πρόγραμμα ενός δημόσιου νηπιαγωγείου στην Φινλανδία. Η παρακάτω σημείωση είναι από το μάθημα «Early Childhood Education and Care» του Πανεπιστημίου της Γυβάσκυλας στην Φινλανδία, όπως και αναγράφεται αρχικά, «Jyvaskylan Yliopisto».

A typical daily schedule in a daycare center

- 7.00-8.00 Arrival to the daycare centre, play
- 8.00-8.30 Breakfast
- 8.30-9.00 Morning circle
- 9.00-9.45 Teacher-led pedagogic activity
- 9.45-10.45 Outdoor activity (play)
- 11.00-11.30 Lunch
- 11.45-13.30 Sleep/fairytale reading/play
- 13.30-14.15 Play
- 14.15-14.45 Afternoon snack
- 14.45-15.30 Play
- 15.30-17.00 Outdoor activity (play)
- 17.00 Leaving for home

Συγκεκριμένα, το πρωτότυπο πρόγραμμα είναι το παρακάτω, όπου σε αυτό αναφέρονται οι ώρες, οι δραστηριότητες, οι νηπιαγωγοί ή οι βοηθοί των νηπιαγωγών (ή αλλιώς «νταντάδες» θα λέγαμε), που χρειάζονται σε κάθε δραστηριότητα και σε κάθε ομάδα νηπίων, και οι σημαντικοί στόχοι για την εκπλήρωση των δραστηριοτήτων. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι του νηπιαγωγείου της Γυβάσκουλας, στην Kortepohja. Αξίζει σε αυτό το σημείο να σημειωθεί πως δεν έχουν όλα τα δημόσια νηπιαγωγεία το ίδιο πρόγραμμα, αλλά υπάρχουν κάποιες διαφοροποιήσεις σε ορισμένα.

THE DAY AT DAYCARE.

Time for different activities	Description of the activity	The division of the work, roles, responsibilities: teacher, nurse, assistant.	Important goals/targets for the child group.
6.30-7.30	The earliest children to arrive gather in one combined group in the daycare centre. At 7.30 they transfer to their own groups.	One member of staff.	
7.30-9.00	During this time the majority of children arrive. As they arrive they are welcomed by the adults on duty and signed in to daycare. The children, helped by their parents undress and wash their hands. This time is often used for free play and children can choose their own game or activity. This time can also be used for small groups or individuals to start, continue or finish off work or for guided activities.	One or two members of staff.	-building social skills -feeling part of a group -building empathy -negotiating and taking turns -imaginative play -large and small motor skills
8.00- 8.30	Breakfast is served. The children are served breakfast on an individual basis, as they arrive. Free play and activities continue during this time.	Two members of staff. One serves breakfast and the other focuses on preparing the day, negotiating games for the children, receiving children etc...	-eating appropriately in a social environment.
9.00-10.00	The Pre-school content (curriculum) is often taught at this time. Sometimes as a whole group and sometimes in small groups.	2 teachers and 1 nurse. Sometimes all are collectively responsible and sometimes activities and responsibilities are divided.	This depends on the activity. But the objectives that are set out by the early education curriculum are met partly through activities during this time. In the pre-school year the academic goals are usually met during this time.
10.00-11.00	Outside time.	1 member of staff from each group outside. The others have tasks to do inside.	-health and fitness (large motor skills) -creative and imaginative play -building social skills.
11.00-11.30	Coming in from outside, undressing and group time. The children often gather as a group, talk about the mornings activities and any issues that may have arisen. We sometimes sing together and we ask in English "What are we having for lunch today?"	3 members of staff. Helping and organizing the children. Then one prepares the lunch as the others hold the group meeting.	-learning to take care of oneself and own things.
11.30-12.00	LUNCH TIME. The children and staff eat their lunch together.		-eating appropriately in a social environment. (table manners/social skills) -fine motor skills
12.00-14.00	Resting time. The children rest and listen to a story. Those children that sleep can sleep until 14.00 but those that don't can leave the sleeping room and play, draw or read quietly until 14.00. Often used also to continue ongoing project work.	1 member of staff reads and stays with the children the others continue with other work.	-to rest and relax physically and mentally.
14.00-14.30	Snack time.	1 member of staff serves the snack the other takes care of the childrens' other needs.	-eating appropriately in a social environment. (table manners/social skills)
14.30-15.00	Free play/guided play.	2 members of staff.	As in the morning.
15.00-17.00	Outside time, the children are collected by their parents.	1 member of staff outside.	As in the morning.

(Μία μέρα, σε ένα φινλανδικό νηπιαγωγείο. Πρόγραμμα.)

Στο καθημερινό ωριαίο πρόγραμμα του φινλανδικού νηπιαγωγείου, παρατηρείται αρχικά το πολύωρο ελεύθερο παιχνίδι, καθώς αυτό διαρκεί εντός της αίθουσας περίπου τέσσερις ώρες, και φυσικά εκτός αίθουσας (εξωτερική δραστηριότητα), επιπλέον δυόμιση ώρες. Επίσης, παρατηρούνται τα πολλαπλά γεύματα εντός της ημέρας, γεύματα τα οποία είναι πληρωμένα από τον δήμο, και είτε

μαγειρεύονται στον εσωτερικό χώρο του νηπιαγωγείου, είτε έρχονται έτοιμα στην συνέχεια της ημέρας. Παρατηρείται εξίσου η έντονη εξωτερική δραστηριότητα, που αυτήν πραγματοποιείται ακόμη κι όταν ο καιρός δεν είναι καλός (βροχή, χιόνι). Επιπλέον, παρατηρείται θα λέγαμε η πολύωρη απασχόληση των νηπίων, καθώς βρίσκονται τουλάχιστον δώδεκα ώρες στον χώρο του νηπιαγωγείου. Παρ' όλα αυτά όμως, τα νήπια βρίσκονται σε έναν εξαιρετικά κατάλληλο διαμορφωμένο χώρο, για αυτά. Άνετος και οικείος, με πληθώρα παιχνίδια.

2.4. Η δημοτική εκπαίδευση στην Φινλανδία.

Στην Φινλανδία, η εκπαίδευση είναι εντελώς δωρεάν αλλά και ισότιμη για όλους. «Κανένας δε μένει πίσω», συνηθίζεται να είναι το μότο τους. Οι δάσκαλοι, δίνουν ίσες ευκαιρίες σε όλους, καθώς κάθε παιδί (αντιμετωπίζεται ως μονάδα), έχει δικαίωμα στην εκπαιδευτική στήριξη. Δασκάλα μέσα στη τάξη, δεν είναι μόνο μία, παρ' όλο που κάθε τάξη αποτελείται το πολύ από 15 παιδιά. Πάντα υπάρχουν κι άλλες δασκάλες/δάσκαλοι, είτε αυτοί προέρχονται από το πανεπιστήμιο (πρακτική άσκηση), είτε βρίσκονται μόνιμα στην τάξη για παράλληλη στήριξη. Βεβαίως, από το σχολικό κτίριο εκτός από τους δασκάλους φυσικά, δεν λείπουν οι ψυχολόγοι, οι ειδικοί παιδαγωγοί, οι νοσοκόμοι, οι λογοθεραπευτές και οι κοινωνικοί λειτουργοί.

Κάθε σχολείο λοιπόν, διαθέτει Κοινωνική Λειτουργό, Νοσοκόμα, Ψυχολόγο, Γραμματεία, Επιστάτη. Κάθε ένας από αυτούς έχει το χώρο του για να ασκήσει το λειτούργημά του. Σε μερικές περιπτώσεις οι πιο πάνω αναφερόμενοι συνεργάτες του σχολείου δεν έχουν πλήρη απασχόληση σε ένα μόνο σχολείο. Αυτό καθορίζεται από τον αριθμό των μαθητών.

Οι καθηγητές του σχολείου δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Πληρώνονται από τον Δήμο από τον οποίο και προσλαμβάνονται. Αν η πρόσληψή τους αφορά διάστημα μέχρι ένα σχολικό έτος, αυτή μπορεί να γίνει από τον ίδιο τον διευθυντή του σχολείου. Η πρόσληψη γίνεται μετά από υποβολή αιτήσεων στο σχολείο, όταν αυτό βγάλει σχετική προκήρυξη. Οι υποψήφιοι υποβάλλουν αίτηση και βιογραφικό, τους συναντά ο διευθυντής και κάνει εισήγηση πρόσληψης στον Δήμο, ο οποίος και πραγματοποιεί την πρόσληψη, αν αυτό προτείνει ο διευθυντής.

Το σχολικό έτος διαρκεί 190 μέρες, ξεκινάει συνήθως από τις 12 Αυγούστου, μέχρι το Σάββατο της 22ης εβδομάδας του επόμενου έτους (γύρω στο τέλος Μαΐου-αρχές Ιουνίου). Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να έρθουν νωρίτερα από τους μαθητές και να διαθέσουν τρεις μέρες το χρόνο για επιμόρφωση (Σάββατο, Κυριακή ή απογεύματα. 2 απογεύματα = μια μέρα) δηλαδή 193 εργασίας μέρες το χρόνο. Διακοπές δυόμιση μήνες. Συνολική διάρκεια σχολικού έτους σε βδομάδες=38.

Κάθε εβδομάδα, οι δάσκαλοι μετά το μάθημά τους, συνεδριάζουν και συζητάνε διάφορα θέματα που απασχολούν κυρίως τη τάξη, το σχολικό περιβάλλον, τους μαθητές, τα μαθήματα. Οι μισθοί των εκπαιδευτικών κυμαίνονται στις 3.000

ευρώ το μήνα. Ο διευθυντής, μπορεί να φτάνει έως και τα 6.000 ευρώ το μήνα. Στα σχολεία της Φινλανδίας, δεν υπάρχει η έννοια της επιθεώρησης ή της αξιολόγησης, μα όμως κάθε χρόνο ο εκπαιδευτικός έχει μία φιλική συνάντηση με τον διευθυντή, η οποία ονομάζεται “development discussion” (συζήτηση προς αποτελεσματικότερη ανάπτυξη), στην οποία ο εκπαιδευτικός σχολιάζει τους στόχους που έθεσε από την αρχή του σχολικού έτους, τη πρόδοό του, τις πιθανές επιμορφωτικές του ανάγκες, κ.λπ. Επιπλέον, αντίστοιχα οι δάσκαλοι αξιολογούν τον διευθυντή μέσω μίας ανώνυμης ηλεκτρονικής πλατφόρμας.

Παρ’ όλα αυτά, σε αυτό το σημείο, αξίζουν να αναφερθούν τα μαθήματα που υλοποιούνται στο σχολείο και το καθιστούν το καλύτερο παγκοσμίως. Αρχικά, υλοποιείται η φινλανδική γλώσσα ως η μητρική τους γλώσσα, τα σουηδικά ως η δεύτερη μητρική τους (υλοποιείται στην έκτη τάξη δημοτικού), τα μαθηματικά, η μελέτη του περιβάλλοντος, η φυσική, η χημεία, η γεωγραφία, η πληροφορική η βιολογία, η ιστορία, ξένες γλώσσες (γερμανικά/ ισπανικά), τα εικαστικά, τα θρησκευτικά, η φυσική αγωγή, η μουσική, αλλά η υφαντουργία και η ξυλOTEχνία. Οι ώρες του κάθε μαθήματος ποικίλλουν ανάλογα με τη σχολική τάξη.

2.4.1. Η ατμόσφαιρα του σχολείου, ο χώρος του σχολείου.

Η ατμόσφαιρα του σχολείου, είναι πολύ ευχάριστη και οικεία για όλα τα παιδιά. Το σχολείο αντιπροσωπεύει το δεύτερο σπίτι τους, παρ’ όλο που τα παιδιά περνούν λιγότερες ώρες της ημέρας στο σχολείο, σε αντίθεση με άλλα παιδιά άλλων χωρών. Η τάξη, είναι αρκετά αναπαυτική. Τα παιδιά κυκλοφορούν σε αυτή δίχως παπούτσια, όποιο παιδί θέλει φοράει καλτσάκια τα οποία βρίσκονται ήδη στο σχολείο, μπορούν να ξεκουράζονται και να ξαπλώνουν στους καναπέδες ή σε καρέκλες εξωτερικά ή εσωτερικά της τάξης, ή σε μαξιλάρες που βρίσκονται στον χώρο, να φάνε κάτι, να διαβάσουν, αλλά και να παίξουν.

Οι σχέσεις ανάμεσα στους μαθητές και στους δασκάλους είναι επίσης φιλικές. Οι μαθητές δε θεωρούνται κατώτεροι των δασκάλων, γι’ αυτό και τους προσφωνούν με το όνομά τους, και όχι με το «Κύριε», ή «Κυρία». Υπάρχει αμοιβαίος σεβασμός, κατανόηση και εκτίμηση μεταξύ τους. Οι δάσκαλοι από τη μεριά τους, προσφέρουν τη βοήθειά τους συστηματικά, καλά οργανωμένη και αποτελεσματική, υποστηρίζουν το παιδί, του δίνουν αυτοπεποίθηση μειώνοντάς του το άγχος, σέβονται τις δυνατότητές τους, τα ενδιαφέροντά τους, την εθνότητά τους.

Το σχολικό κτίριο επιπλέον, κοσμείται με σημαίες από όλον τον κόσμο, παιδικές μουτζούρες και χρωματιστά μπαλόνια. Το πολυπολιτισμικό φινλανδικό σχολείο, ανοίγει τις πόρτες του για όλα τα παιδιά.

Βεβαίως, στο συγκεκριμένο σημείο αξίζει να αναφερθεί η αρχιτεκτονική του φινλανδικού σχολικού κτιρίου. Μεγάλα φωτεινά παράθυρα κοσμούν το μεγαλύτερο μέρος του. Διάφοροι καναπέδες, καρεκλάκια και τραπέζια, υπάρχουν στους κοινούς χώρους του σχολείου, έτσι ώστε τα παιδιά να συγκεντρώνονται στα

διαλείμματα, να παίζουν διάφορα παιχνίδια (επιτραπέζια και μη), να συζητάνε, ή να συνεργάζονται στις ομαδικές δραστηριότητές τους. Έξω από κάθε τάξη υπάρχουν κρεμάστες και μικρά ντουλαπάκια στην κάτω και την πάνω μεριά, ώστε κάθε παιδί έχει το ατομικό του χώρο σε αυτή, και μπορεί να τοποθετεί το μπουφάν του, τα παπούτσια του στο κάτω μέρος, και τα γάντια του, το κασκόλ του, ή οτιδήποτε άλλο έχει (π.χ. βιβλία), στο πάνω μέρος του.

Επίσης, το εσωτερικό της τάξης είναι εξίσου ευχάριστο και οικείο. Διαδραστικοί πίνακες, αναπαυτικές καρέκλες και βολικά θρανία, υπάρχουν στην διακοσμημένη από δραστηριότητες, τάξη. Δε λείπει ένα πιάνο ηλεκτρονικό τις περισσότερες φορές, αλλά και ξεχωριστό τραπεζάκι με καρέκλες και μία αρκετά μεγάλη λάμπα κρεμασμένη από πάνω, ώστε τα παιδιά να πραγματοποιούν κάποιες δραστηριότητές τους εκεί, αλλά και για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που χρειάζονται μία ειδική στήριξη. Επιπλέον, στις περισσότερες αίθουσες παρατηρούνται αναπαυτικοί καναπέδες, όπου τα παιδιά μπορούν επίσης να κάτσουν όπως αυτά θέλουν, να κάνουν τις εργασίες τους ή οτιδήποτε άλλο έχουν. Αξίζει να αναφερθεί πως, αυτοί οι «ξεχωριστοί» χώροι θα λέγαμε, δεν βρίσκονται στο εσωτερικό του σχολείου για την «τιμωρία» των παιδιών. Αλλά για να νιώθουν τα παιδιά πιο όμορφα και άνετα, στο σχολικό τους περιβάλλον. Η λέξη «τιμωρία», δεν υπάρχει στο λεξιλόγιό τους και στα σχολεία τους.

Ποικίλα παιχνίδια και βιβλιοθήκες, βρίσκονται εξίσου στο εσωτερικό του σχολείου, εξωτερικά από τις τάξεις. Ποδοσφαιράκια, μικρόφωνα, ελεύθεροι χώροι με μαξιλάρες και τηλεόραση, σκηνές για την ελεύθερη έκφραση των παιδιών, ποικίλα βιβλία, δε λείπουν από τον σχολικό χώρο. Μία μικρή κουζίνα με όλα τα απαραίτητα, επίσης βρίσκεται στον σχολικό χώρο. Τα παιδιά μπορούν όποτε θέλουν να ζεστάνουν τα φαγητά τους, να τα τοποθετήσουν στο ψυγείο, να πιούν νερό. Ξεχωριστή αλλά πλήρως εξοπλισμένη κουζίνα διαθέτουν και οι δάσκαλοι, όπου στην οποία μπορούν να συγκεντρώνονται, και στα μεγάλα διαλείμματα να απολαμβάνουν τον καφέ τους.

Δε θα μπορούσε να μη σχολιαστεί το εστιατόριο του σχολείου, το οποίο υπάρχει σε κάθε σχολείο. Μεγάλο, ευρύχωρο, με μεγάλα παράθυρα, φαγητά προσεγμένα διαθέτουν για όλους (δασκάλους, προσωπικό του σχολείου, παιδιά, χορτοφάγους και μη), αποτελεί σημαντικό κομμάτι στο σχολείο. Το φαγητό είναι για όλα τα παιδιά δωρεάν από τον δήμο. Τα παιδιά, στο καθημερινό τους πρόγραμμα, διαθέτουν τουλάχιστον 45' από τον σχολικό τους χρόνο για το φαγητό. Εξωτερικά της κουζίνας υπάρχουν βρύσες, όπου πρώτα τα παιδιά πλένουν τα χέρια τους, και υπομονετικά περιμένουν το ένα πίσω από το άλλο για να πάρει το φαγητό του. Το κάθε παιδί μπορεί να επιλέξει το φαγητό που επιθυμεί, καθώς και να επιλέξει ψωμί, βούτυρο, καρύκευμα, νερό ή χυμό, από έναν ξεχωριστό πάγκο. Αφού τελειώσουν το φαγητό, τα παιδιά τοποθετούν τους δίσκους, τα πιάτα και τα ποτήρια τους, σε ένα συγκεκριμένο μέρος του εστιατορίου, και έπειτα αναχωρούν.

Οι τουαλέτες, ευρύχωρες, καθαρές και κατάλληλα εξοπλισμένες, υπάρχουν σε κάθε χώρο του σχολείου.

Φυσικά δε λείπει το γυμναστήριο, μεγάλο, ευρύχωρο, με ψηλό ταβάνι, το οποίο αποτελείται από διάφορα όργανα, εξοπλισμούς και αξεσουάρ γυμναστικής (μπάλες διαφόρων ειδών, χαλάκια, σκηνάκια, χούλα χουπ, κ.α.). Βεβαίως, από τα

φινλανδικά σχολεία, δε λείπει και το κολυμβητήριο. Ορισμένες φορές, το κολυμβητήριο είναι αμιγώς του σχολείου, κάποιες άλλες φορές όμως είναι του δήμου, το οποίο, όταν χρειάζεται να πάνε τα παιδιά, είναι προγραμματισμένο μόνο γι' αυτά. Κάθε τάξη πάει τουλάχιστον τρεις φορές το χρόνο σε αυτό. Οι Φιλανδοί, δεν έχουν πρόβλημα να βρεθούν εντός του σχολικού ωραρίου στο κολυμβητήριο, και να εμφανιστούν με τα μαγιό τους.

Η αίθουσα της μουσικής, αποτελεί σημαντικό κομμάτι του σχολείου. Βρίσκεται μονίμως ανοιχτή και τα παιδιά μπορούν να παίζουν ο, τι όργανο θέλουν και να τραγουδήσουν. Το μάθημα της μουσικής, γίνεται πάντα με τα όργανα. Τα παιδιά μαθαίνουν τον ρυθμό, τα όργανα, μαθαίνουν επίσης να παίζουν στα μουσικά όργανα και τραγούδια, αλλά και να τραγουδάνε. Η αίθουσα της μουσικής είναι πλήρως εξοπλισμένη με ποικίλα μουσικά όργανα, και σε κάθε γιορτή του σχολείου, πάντα χρησιμοποιείται η μουσική απόκριση.

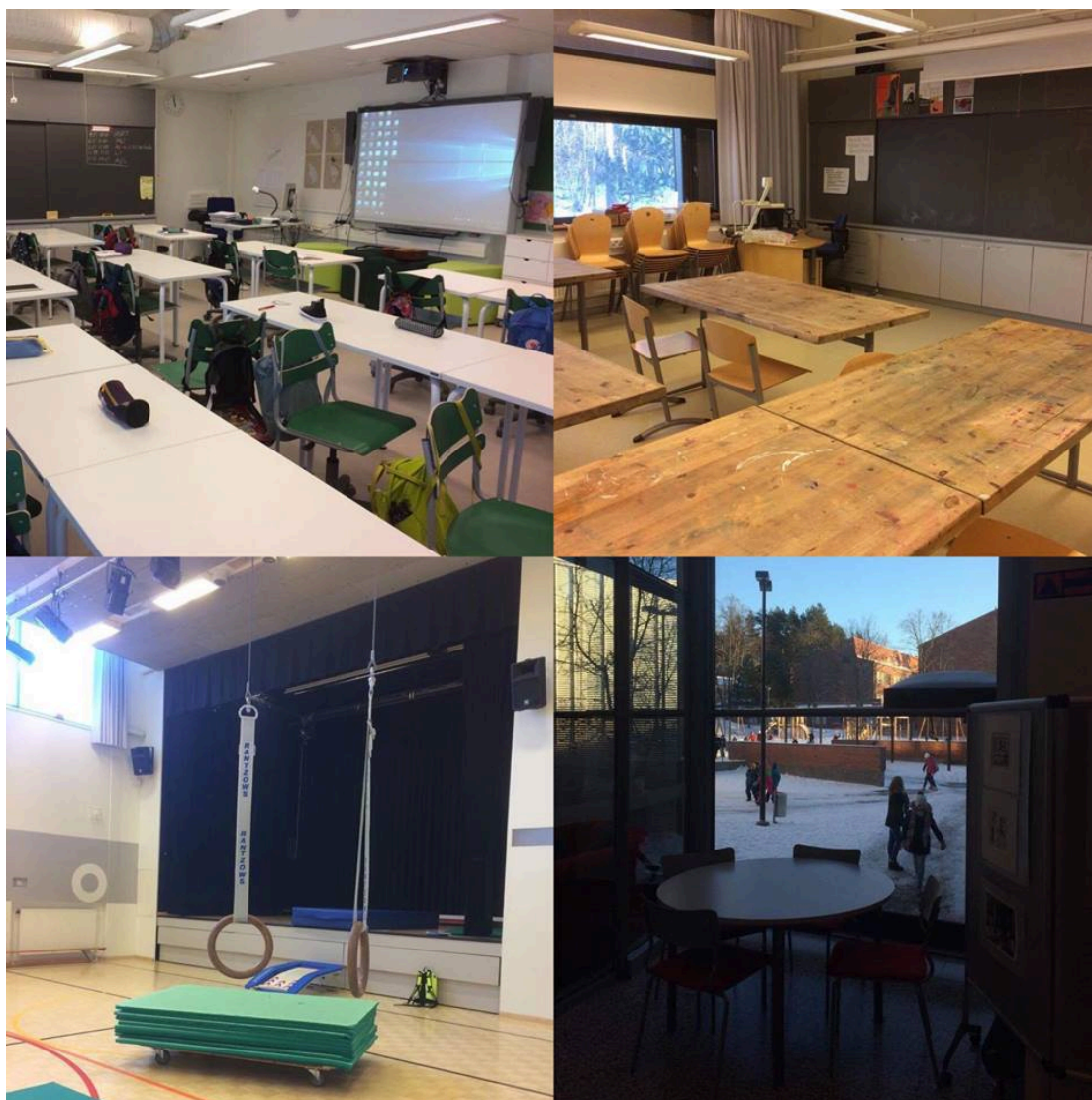
Το φινλανδικό σχολείο, προετοιμάζει επίσης τα παιδιά της για ακόμη δύο τομείς της ζωής τους, γι' αυτό και διαθέτει τα δύο επιπλέον πρακτικά μαθήματα, την υφαντουργία και την ξυλοτεχνία. Δύο ευρύχωρες αίθουσες με τα κατάλληλα υλικά και τον κατάλληλο εξοπλισμό, υπάρχουν εξίσου στο σχολικό κτίριο. Στο μάθημα της ξυλοτεχνίας, τα παιδιά μαθαίνουν να κάνουν διάφορες κατασκευές με βάση το ξύλο αλλά και το μέταλλο. Η αίθουσα είναι πλήρως εξοπλισμένη με όλα τα απαραίτητα υλικά και εργαλεία. Στο μάθημα της υφαντικής, επίσης η αίθουσα είναι εξοπλισμένη με όλα τα απαραίτητα υλικά και εργαλεία. Μηχανές ραπτικής, βελόνες, κλώστες, δε λείπουν. Τα παιδιά μαθαίνουν να ράβουν και να πλέκουν, καθώς και να διορθώνουν ενδύματα στην ραπτομηχανή. Οι δάσκαλοι, έχουν απόλυτη εμπιστοσύνη στα παιδιά, δίχως να φοβούνται εάν τυχόν χαλάσει κάποιο μηχάνημα.

Τέλος, από κανένα σχολείο δε λείπει η βιβλιοθήκη. Τα παιδιά μπορούν να πάνε να κάτσουν αναπαυτικά και να διαβάσουν, αλλά και να δανειστούν βιβλία οποιαδήποτε στιγμή θέλουν.

Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένες φωτογραφίες από κάποια από τα μέρη του σχολικού δημοτικού κτιρίου. Αρχικά τα μεγάλα παράθυρά τους (λόγω των καιρικών συνθηκών και του λιγοστού ήλιου, το εστιατόριο, η τάξη, η τάξη των καλλιτεχνικών, το γυμναστήριο, αλλά και ο εξωτερικός χώρος των αιθουσών, στο εσωτερικό του σχολείου.

(Πηγή: Προσωπικές φωτογραφίες, από το δημοτικό σχολείο Normaalikoulu Alakoulu της Γυβάσκουλας, στην Φινλανδία).

(Πηγή: Προσωπικές φωτογραφίες από δημοτικό σχολείο της Φινλανδίας)

2.4.2. Βιβλία του δημοτικού σχολείου.

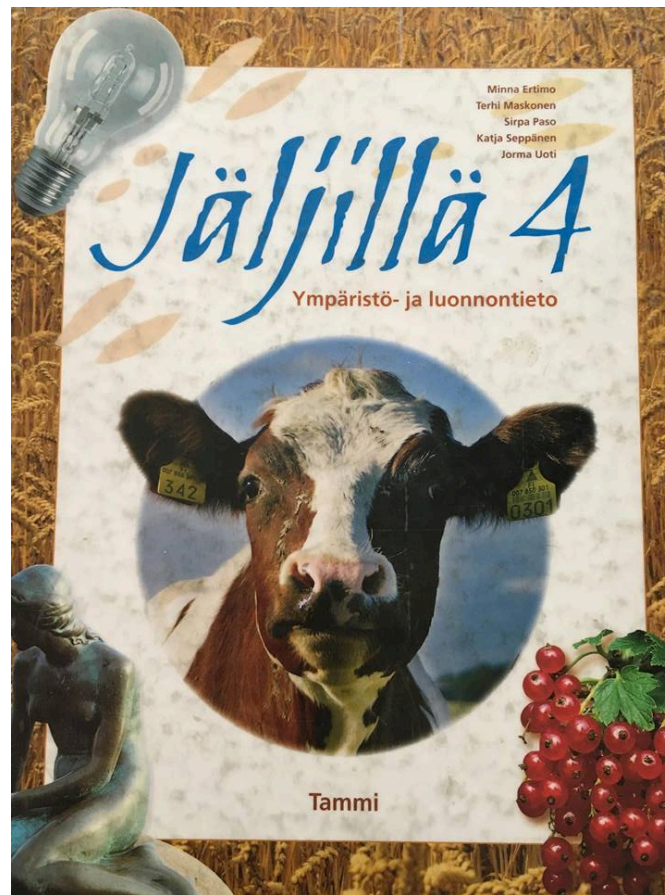
Σημαντικό ρόλο στην άρτια εκπαίδευση των Φινλανδών, εκτός από τους τρόπους διδασκαλίας τους και το εξαιρετικό εκπαιδευτικό και μαθησιακό πρόγραμμα σπουδών τους, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν επίσης και τα βιβλία τους. Αρχικά, σε εξωτερική εμφάνιση ευχάριστα, ελκυστικά, ενδιαφέροντα, τυπωμένα σε σκληρό εξώφυλλο. Εσωτερικά, αποτελούνται από σκληρά και πάλι φύλλα, που με δυσκολία κάποιο παιδί μπορεί να πληγωθεί αλλά και με δυσκολία μπορεί να σκιστεί ή να χαλάσει το βιβλίο.

Παρ' όλα αυτά, τα περιεχόμενα των μαθημάτων τους συνοδευόμενα από πολλές εικόνες και παραδείγματα, περιέχουν πληροφορίες για το μάθημά τους

κατανοητές για τα παιδιά, και όσες ακριβώς μπορούν να διαβάσουν και να κατανοήσουν τα ίδια στο ορισμένο χρονικό διάστημα που τους ζητείται.

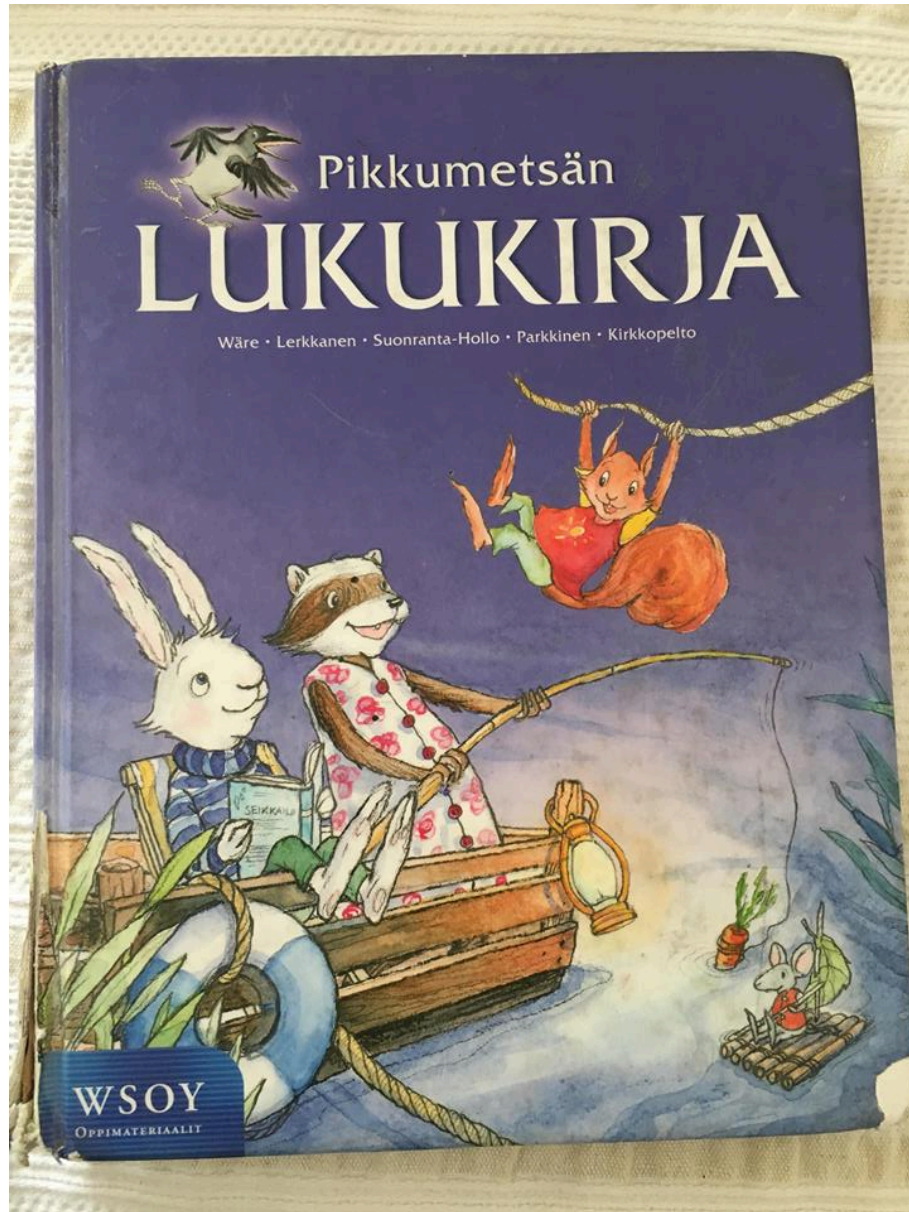
Ορισμένα βιβλία από την εμπειρία μου σε δημοτικό σχολείο της Φινλανδίας, παρατίθενται παρακάτω:

✚ Βιβλίο στο μάθημα: «Μελέτη Περιβάλλοντος».

Βιβλίο της πέμπτης δημοτικού στο μάθημα «Μελέτη Περιβάλλοντος», με σκληρό εξώφυλλο και πλήθος ζωγραφιών.

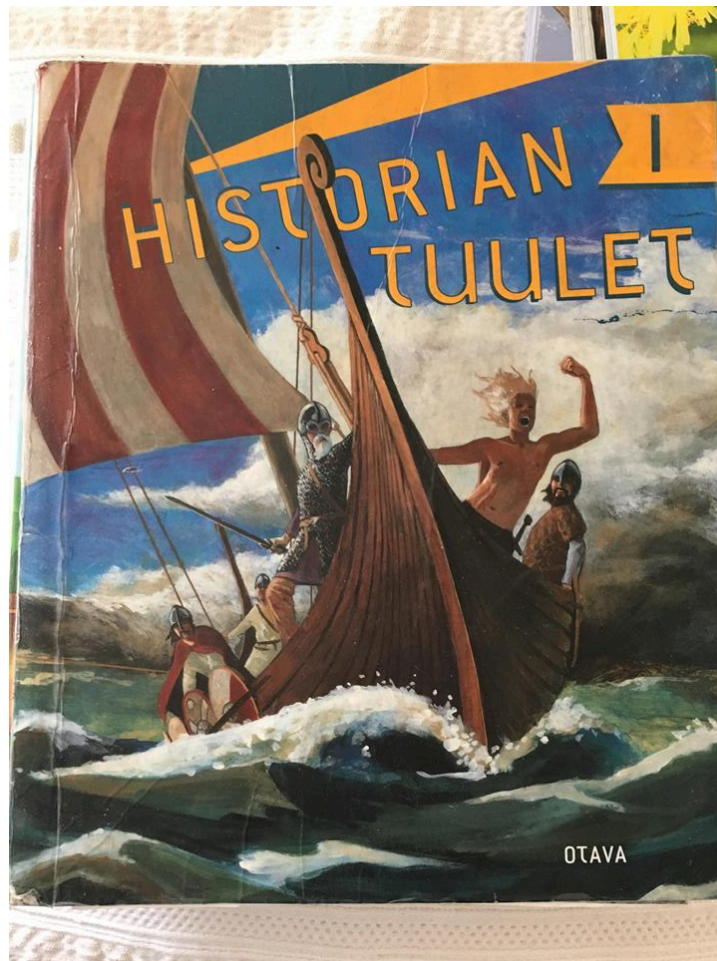
✚ Βιβλίο της μητρικής γλώσσας:

Ορισμένα κείμενα στο εσωτερικό μέρος του βιβλίου της γλώσσας. Παρατηρείται ένα πεζογραφικό κείμενο στην πρώτη εικόνα, και ένα ποίημα ή τραγούδι στην δεύτερη εικόνα. Φυσικά δεν λείπουν οι ζωγραφιές, που εγείρουν την φαντασία των παιδιών και την ευχάριστη παρακολούθησή τους.

✚ Βιβλίο της ιστορίας:

(Αρχικά το εξώφυλλο δείχνει να θυμίζει κάτι από Ελλάδα.)

17 • KREIKKA JA PERSIA SODASSA

Kreikan kaupunkien naapuriksi idässä oli kasvanut mahtava Persian valtakunta. Se ulottui 500-luvulla eKr. aina nykyisen Turkin alueelta Intian rajoille asti. Koska Persia oli ottanut haltuunsa kreikkalaisia siirtokuntia Turkin rannikolla, nämä päättivät nousta kapinaan Persian kuningas Dareosta vastaan.

Kapinalliset pyysivät apua Ateenasta, joka lähetti pienen laivaston tukemaan taistelua. Avusta huolimatta persialaiset voittivat.

Kuningas Dareios suuttuu kreikkalaisille

Kuningas Dareios halusi kostaa ateenalaisille ja alistaa koko Kreikan valtansa alle. Persialaiset hyökkäsivät vuonna 490 eKr. Kreikkaan. Ateenalaiset kohosivat yksin persialaiset Marathonin taistelussa, koska spartalaiset eivät ehtineet taisteluun mukaan. Ateenalaiset voittivat taistelun, vaikka persialaisilla oli moninkertainen ylivoima.

500 vuotta voiton jälkeen alettiin kertoa tarinan Marathonin taistelun viestinviejästä. Tämä mies oli tarinan mukaan juossut taistelun jälkeen 42 kilometrin matkan Marathonista Ateenaan kertomaan viestistä. Hän oli kaatunut heti viestin kertomaan käteensä maahan. Tarina ei välttämättä ole tosi, mutta 42 kilometrin mittaisia maratonjuoksukilpailuja pidetään nykyään eri puolilla maailmaa.

Persian toinen hyökkäys 480 eKr. Kymmeniä vuotta myöhemmin Persia hyökkäsi Kreikkaan uudelleen 100 000–200 000 miehen voimalla. Hyökkäystä odotti Thermopylain solassa Spartan kuninkaan Leonidaksen sotajoukko. Persialaisten ylivoimasta ei ollut riittävästi apua taassa solassa. Siksi persialaiset hyökkäsivät kreikkalaisen kavaltajan neuvomaa reittiä vuorten yli kreikkalaisten selustaan. Spartalaiset taistelivat vi-

Korkokuva kertoo Marathonin taistelusta. Sodassa kaikki keinot näyttivät olevan sallittuja.

78

shävisiä meiseen mieheen asti ja viivyttivät näin etenemistä.

Päästyään solasta persialaisten Kserkses lähetti laivastonsa valtaamaan Ateenalaiset kuitenkin voittivat taistelun. Kserkses katseli Salamiin rantakalliolta athenalaiset upottivat hänen laivastonsa, oli pakko vetäytyä Kreikasta. Näin vapaana ja persialaisten valloitus epä-

Ateenalaisten voiton ansiosta kreikkalaiset pääsi kehittämään vapaasti. Se perusta eurooppalaiselle sivistykselle.

Ateena yritti voittonsa jälkeen kaupunkivaltiot ja yhdistää Kreikan. Käytiin lukuisia sota. Lopulta Kreikka puolinen valloittaja, Makedonian kuningas II, joka valloitti Kreikan vuonna 338.

Kuningas Dareios loi Persian suurvallan.

16 • KREIKAN KULTTUURIA

Teatterissa kuuli kuiskauksenkin

Antiikin kreikkalaiset eivät kilvoitelleet keskenään pelkästään urheilussa, vaan he järjestivät myös teatterikilpailuja. Teatteri oli saanut alkunsa sadonkorjuujuhlista, joita järjestettiin viinijumala Dionysoksen kunniaksi.

Kilpailuissa monituhattainen yleisö kokoontui vuorenrinteeseen rakennettuun teatteriin, joka oli suuri puolikaaren muotoinen portaikko. Muodon ansiosta vuorosanat kuuluivat teatterissa uskomattoman hyvin. Jopa kuiskaus kuului perimmäiselle riville asti.

Epidauroksen teatteriin mahtui 14 000 katsojaa.

74

Ihmiset olivat varautuneet katsomaan esityksiä koko päivän, siksi heillä oli eväät mukanaan. Jos kärsivällisyyttä ja istumalihaksia riitti, sai teatterikilpailuissa neljän päivän aikana nähdä ja kuulla jopa parikymmentä näytelmää. Antiikin teatterissa miehet istuivat naisista erillään, ja naiset saivat katsoa vain tragedioita eli murhenäytelmiä. Komediat eivät huvinäytelmät olivat naisilta kiellettyjä.

Näytelmässä oli tavallisesti vain kahdesta kolmeen näyttelijää. Miehet esittivät kaikki roolit, joten naisia näyttelivät kimeä-ääniset miehet. Näyttelijät käyttivät naamioita, jotka kertoivat heidän esittä-

Oraakkieli oli tulevaisuuden ennustaja

Yksi merkittävimpiä jumalia oli Apollon, jota puuttiin runouden, musiikin ja ennustamisen jumalana. Apollonin puoleen voitiin kääntyä viisi Delfon oraakkelin välityksellä.

Oraakkieli oli ennustaja, joka kykeni kertomaan tulevaisuuden tapahtumista. Kreikkalaiset matkoivat Delfoihin esittämään oraakkeille tulevaisuutta koskevia kysymyksiä. Uskottiin, että oraakkielä saa vastaukset suoraan Apollonilta. Vastauksia oli kuitenkin yhtä hankala tulkita kuin tämän päivän horoskooppeja.

Sankareista tuli ihmisten esikuvia

Antiikin Kreikan ajoittain luonotapaisten jumaloiden eivät aina kelvanneet esikuviksi, joten ihmiset tarvitsivat toisenlaisia ihailun kohteita. Sankarit (kreikkalaiset heeros) olivat ihmisiä, joille jumalat olivat antaneet poikkeuksellisia ominaisuuksia, kuten rohkouutta, neuvokkuutta ja voimaa. Niiden avulla oli mahdollista tehdä urotekoja.

Nike oli siivekäs voitonjumalatar. Missä muussa yhteydessä olet nähnyt nimen Nike?

Kuuluisin antiikin Kreikan sankareista oli voimasta tunnettu Herakles.

Herakleen piti suorittaa 12 urotekoa. Tässä hän ottaa kiinni Kreetan villikäärmeen.

Herakles oli pääjumala Zeuksen avioton poika. Kun Herakles oli syntynyt, Zeuksen vaimo Hera lähetti kaksi käärmettä kuristamaan vastasyntyneen lapsen. Herakles puri kuitenkin käärmeiden päät poikki ja pelasti.

Herakles varttui mieheksi ja perusti perheen. Hera puuttui tapahtumien kulkuun ja järjesti Herakleelle tilapäisen mielenhäiriön, jonka aikana tämä surmasi vaimonsa ja lapsensa. Tultuaan järkiinsä Herakles halusi hyvittää pahat tekonsa. Hänen oli suoritettava 12 urotekkoa. Niitä tehdessään Herakles esimerkiksi surmasi useita petoja ja repäisi vuoris-
toon nykyisen Gibraltarin salmen.

Kun Herakles lopulta tunsi, että kuolema lähestyy, hän istautui roviolle. Zeus lähetti valjakon, joka toi Herakleen Olympos-vuorelle jumalien joukkoon. Herakin oli valmis unohtamaan menneet, ja Herakles sai jäädä jumalien luo.

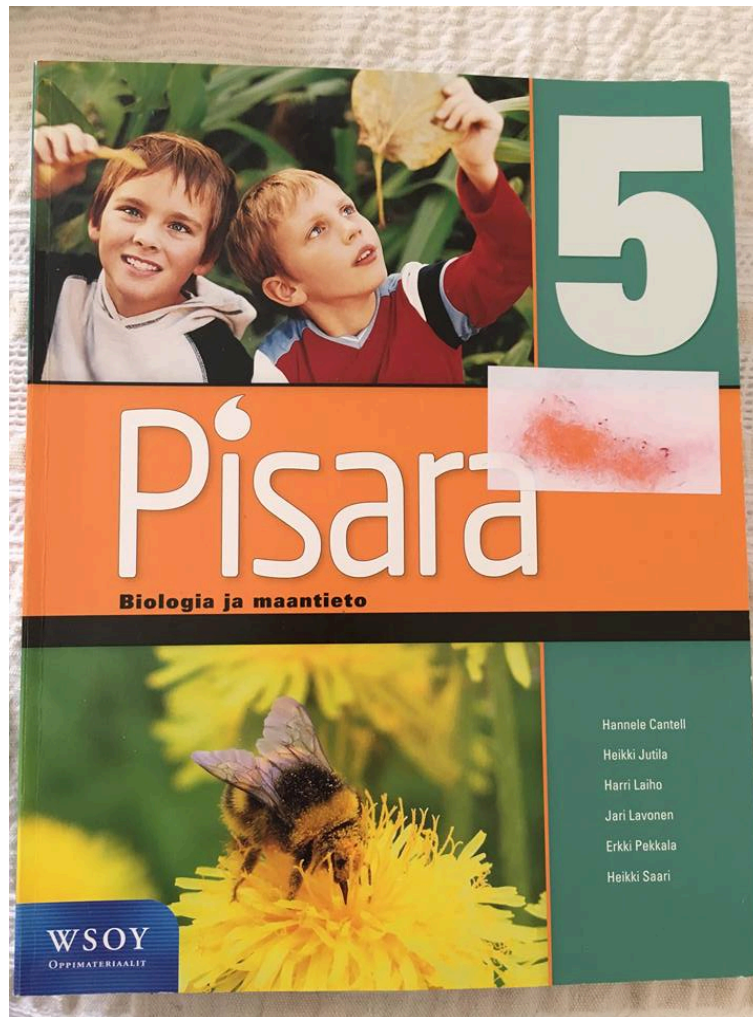
TEHTÄVIÄ:

- 1 a Kuka oli kreikkalaisten pääjumala?
- b Kuka oli pääjumalan vaimo?
- c Luettele kolme muuta kreikkalaista jumalaa.
- 2 Millaisia kreikkalaiset jumalat olivat luonteeltaan?
- 3 Mikä oli oraakkelin tehtävä?
- 4 Selitä omin sanoin, millainen sankari oli Herakles.
- 5 a Kuka on oma sankarisi?
- b Mitä ominaisuuksia hänellä on?
- c Kirjoita pieni esittely sankarisi.

kattokaa Percy Jackson

Stην συνέχεια, ανοίγοντας το βιβλίο (Ε' δημοτικού), παρατηρείται πως τα παιδιά, διδάσκονται αρκετά ιστορικά μαθήματα, από της ιστορία της Ελλάδας. Γενικότερα, από την παρακολούθησή μου και τη συμμετοχή μου στο δημοτικό σχολείο της Φινλανδίας, διαπίστωσα αλλά και ενημερώθηκα από τη δασκάλα, πως τα παιδιά διδάσκονται ιστορία από πολλές χώρες, μα όμως σημαντικότερη ιστορία θεωρούν της Ελλάδος. Άλλωστε η Φινλανδία, έχει μόνο 100 χρόνια από τότε που έγινε ανεξάρτητο κράτος. Μαθαίνουν λοιπόν για την ιστορία της Ελλάδας, για την κουλτούρα της, για την Αθήνα, την Σπάρτη, τους πολέμους, τις μάχες, για τα αγάλματά της, για την ακρόπολη, αλλά και για τους ευεργέτες της. Έπειτα, ζωγραφίζουν και κατασκευάζουν ο, τι σχετίζεται με το μάθημα που διδάσκονται στην ιστορία, και οι τείχη του σχολείου είναι γεμάτοι από την ελληνική κουλτούρα.

✚ Βιβλίο της Βιολογίας:

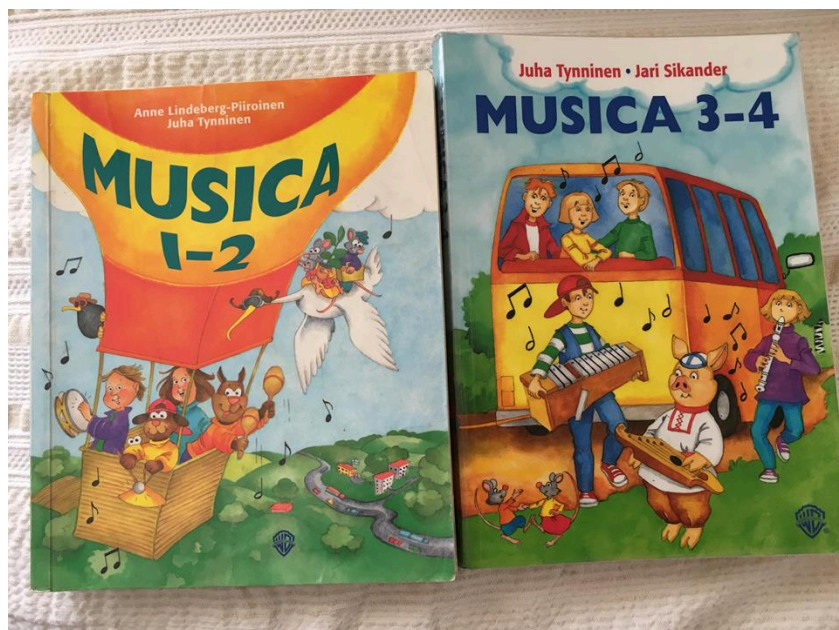

✚ Βιβλίο της φυσικής:

Ένα μάθημα στο εσωτερικό του βιβλίου της φυσικής. Ξανά με ποικίλες εικόνες ως παράδειγμα, και εν τέλει ερωτήσεις κατανόησης.

✚ Βιβλία της μουσικής:

PIENEN ELEFANTIN PALUU

87

Trad.

1. Yk - si pie - ni e - le - fant - ti mie - lel - lään
sei - sos - ke - li tu - ke - val - la kär - säl - lään,
a - jat - te - li: O - li - si - pa mu - ka - vaa
ka - ve - ril - le tä - mä temp - pu o - pet - taa.

2. Kaksi pientä elefanttia --

Suom. sanat Pekka Sipilä
Suom. sanat © 1994 Warner/Chappell Music
Finland Oy

Στο εσωτερικό του βιβλίου υπάρχουν διάφορα τραγούδια με νότες και λόγια. Τα παιδιά στο μάθημα της μουσικής, μαθαίνουν να παίζουν διάφορα μουσικά όργανα και να τραγουδάνε διάφορα τραγούδια. Τα βιβλία της μουσικής τους είναι πολύ χρήσιμα.

2.4.3. Αναλυτικό πρόγραμμα τάξης φινλανδικού δημοτικού σχολείου.

ΩΡΕΣ	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
8:15-9:00	-	ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ Ή ΙΣΠΑΝΙΚΑ	ΙΣΠΑΝΙΚΑ	-	-
9:15-10:00	ΥΦΑΝΤΙΚΗ/ ΕΥΛΟΥΡΓΙΚΗ	ΜΟΥΣΙΚΗ	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ
10:15-11:00	ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ	ΑΓΓΛΙΚΑ	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ	ΑΓΓΛΙΚΑ (Η Β΄ ΟΜΑΔΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΩΡΑ)	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ
11:15-12:15	ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ	ΑΓΓΛΙΚΑ (Η Α΄ ΟΜΑΔΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΩΡΑ)	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ
12:30-13:15	ΜΟΥΣΙΚΗ	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ	ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	ΑΓΓΛΙΚΑ
13:30-14:15	ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	Β΄ ΟΜΑΔΑ.	ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ
14:30-15:15	-	-	-	ΩΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ	ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ

(Εβδομαδιαίο ωρολόγιο καθημερινό πρόγραμμα δημοτικού σχολείου, πέμπτης δημοτικού, στη Γυβάσκουλα της Φινλανδίας, στο σχολείο «Normaalikoulu Alakoulu», με δασκάλα την Tarja Tahkanen).

Συγκεκριμένα, το πρωτότυπο πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου της Γυβάσκουλας, είναι το παρακάτω και αρχικά, στο πρόγραμμα αναγράφεται η τάξη του δημοτικού σχολείου (5Α), το όνομα της δασκάλας στη συνέχεια, έπειτα το

πρόγραμμα, και κάτω από αυτό αναγράφεται η χρονιά αυτού του προγράμματος, η πόλη, αλλά και όνομα του σχολείου.

Η δασκάλα ή ο δάσκαλος, ορίζει το πρόγραμμα της τάξης. Όταν θέλει κάνει τις απαραίτητες αλλαγές, χωρίς να υπάρχει κάποιο πρόβλημα με το υπουργείο ή με το σχολείο. Το μάθημα, γίνεται σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Το πρόγραμμα της τάξης τηρείται κανονικά, μα όταν έχουν στο πρόγραμμά τους «Ωρα της τάξης», τότε οι ίδιοι αποφασίζουν τι μάθημα θα κάνουν, τι θέλουν τα παιδιά, αλλά και τι μένει να ολοκληρωθεί.

Ενδεικτικό πρόγραμμα της πέμπτης δημοτικού (Α' τμήμα).

(Στο συγκεκριμένο σχολείο, η πέμπτη τάξη χωριζόταν σε τρία τμήματα, και η κάθε τάξη περίπου αποτελούταν από 15 έως 18 παιδιά).

5.a –luokka / Tarja Tähtänen

LUKUJÄRJESTYS 5A -LUOKKA 2016-2017/ voimassa 9.11. lähtien					
kello	MA	TI	KE	TO	PE
8.15 - 9.00		A2 -KIELI: saksa ja espanja	A2-kieli / espanja		A-ryhmä luokassa
9.15-10.00	ET/UE/UO	MUSIIKKI	luokkatunti	luokkatunti	luokkatunti
10.15-11.00	KÄSITYÖ	ENGLANTI	luokkatunti	ENGLANTI/ B-RYHMÄ LUOKASSA	luokkatunti
11.15-12.15	KÄSITYÖ	luokkatunti	luokkatunti	ENGLANTI/ A-ryhmä luokassa	luokkatunti
12.30-13.15	MUSIIKKI	luokkatunti	luokkatunti	LIIKUNTA	ENGLANTI
13.30-14.15	LIIKUNTA	B-ryhmä	LIIKUNTA	luokkatunti	luokkatunti
14.30-15.15				luokkatunti	A2-kieli / SAKSA

Εικόνα 6: Πρόγραμμα πέμπτης τάξης δημοτικού σχολείου, όπως ακριβώς είναι τοποθετημένο στην τάξη.

2.5 Ειδική αγωγή στην Φινλανδία.

Η ειδική αγωγή στην Φινλανδία, συμβάλλει πολύ στην υποστήριξη των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές δυσκολίες. Αρχικά, σε κάθε σχολείο, από το νηπιαγωγείο κιόλας, η ειδική αγωγή βρίσκεται πάντα στην καθημερινότητά τους. Ψυχολόγοι, ειδικοί παιδαγωγοί και κοινωνικοί λειτουργοί, βρίσκονται πάντα σε ένα σχολείο, και παρακολουθούν όλα τα παιδιά, σε όλες τις τάξεις. Στο νηπιαγωγείο, τα άτομα της ειδικής ομάδας, περνάνε τουλάχιστον κάθε τρεις φορές την εβδομάδα, να δουν, να ασχοληθούν και να παρατηρήσουν τα παιδιά. Στα δημοτικά σχολεία, υπάρχει πάντα το γραφείο του ψυχολόγου, του κοινωνικού λειτουργού και του ειδικού παιδαγωγού (Finnish curriculum, 2014). Τα παιδιά στο τυπικό σχολείο, που χρειάζονται ειδική υποστήριξη, ανάλογα με το βαθμό που αυτά το χρειάζονται, υποστηρίζονται κατάλληλα στα γραφεία των ειδικών, ή μέσω της παράλληλης στήριξης, ή μέσω των ξεχωριστών τάξεων για παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Επιπλέον, υπάρχουν και τα ειδικά σχολεία τα οποία είτε συστεγάζονται στα τυπικά σχολεία, είτε βρίσκονται ξεχωριστά, τα οποία είναι πλήρως εξοπλισμένα και με κατάλληλο ειδικό προσωπικό.

Στην Φινλανδία, κάθε μαθητής που έχει δυσκολίες στην εκμάθηση ή στη σχολική φοίτηση, δικαιούται μερική εκπαίδευση ειδικών αναγκών σε σχέση με άλλες οδηγίες. Η εκπαίδευση των ειδικών αναγκών μερικής απασχόλησης παρέχεται για μαθητές που έχουν για παράδειγμα δυσκολίες με γλωσσικές ή μαθηματικές δεξιότητες, μαθησιακές δυσκολίες σε μεμονωμένα θέματα ή προβλήματα με τις δεξιότητες σπουδών τους, δεξιότητες αλληλεπίδρασης ή τη σχολική τους φοίτηση. Ο στόχος της εκπαίδευσης μερικής απασχόλησης στις ειδικές ανάγκες είναι να ενισχυθούν οι ικανότητες του μαθητή για μάθηση και να αποφευχθούν δυσκολίες στη μάθηση και τη σχολική φοίτηση. *“A pupil who has difficulties in learning or in school attendance shall be entitled to part-time special needs education in connection with other instruction. Part time special needs education is provided for pupils who have for example, difficulties with linguistic or mathematical skills, learning difficulties in individual subjects, or problems with their study skills, interaction skills or school attendance. The objective of part-time special needs education is to reinforce the pupil’s capabilities for learning and to prevent difficulties in learning and school attendance”*, σύμφωνα με το curriculum της Φινλανδίας.

Οπότε, όταν οι δάσκαλοι καταλάβουν πως ένα παιδί χρήζει ειδικής εκπαίδευσης, σε συνεργασία με τους ειδικούς και τους κηδεμόνες του παιδιού, αποφασίζουν για την συνεργατική διδασκαλία, είτε σε ξεχωριστή αίθουσα (τμήμα ένταξης) είτε μέσα στη τυπική τάξη, αλλά με παράλληλη στήριξη, ανάλογα βέβαια τον βαθμό ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης που χρειάζεται. Στην παράλληλη στήριξη λοιπόν, υπάρχει πάντα ο δάσκαλος ειδικής αγωγής μέσα στην αίθουσα, και συνεργάζεται με τον «τυπικό» δάσκαλο. Ο καθένας τους βοηθάει όλα τα παιδιά αντίστοιχα, μα περισσότερη προσοχή δίνεται στο παιδί με την εκπαιδευτική ανάγκη, από τον δάσκαλο της ειδικής αγωγής.

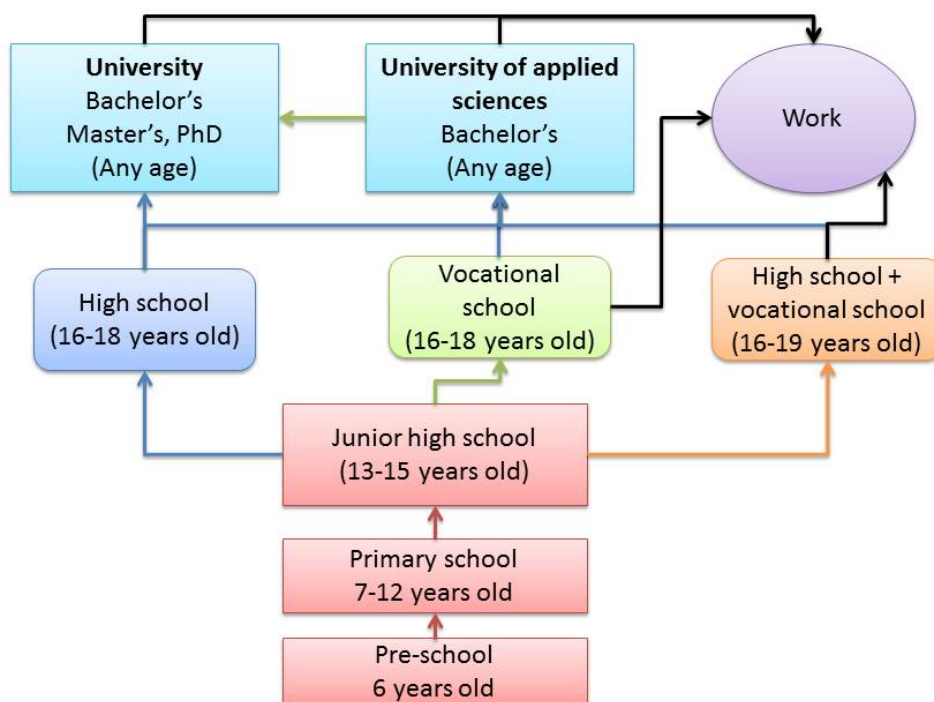
Ο δάσκαλος της ειδικής αγωγής λοιπόν, σε συνεργασία πάντα με τον δάσκαλο της τυπικής εκπαίδευσης, φτιάχνει το ατομικό πλάνο του μαθητή, το οποίο συμπεριλαμβάνει τους στόχους και τα περιεχόμενα αυτών που έχει διδαχθεί ο μαθητής, τη προσοχή που δίνει σε αυτά, τις σχολικές ετοιμασίες που πρέπει να γίνουν, αλλά και τη παιδαγωγική και υποστηρικτική μέθοδο που θα χρησιμοποιήσει.

Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν και τα ειδικά σχολεία, στα οποία εκεί βρίσκονται μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές δυσκολίες, αλλά και κινητικά προβλήματα. Σε αυτά, μπορούν οι μαθητές επίσης να διανυκτερεύσουν, εφ' όσον το σπίτι τους είναι μακριά από αυτό. Πάντα υπάρχουν ειδικοί παιδαγωγοί, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, αλλά και νοσοκόμες για κάθε παιδί, με σκοπό να τα φροντίζουν σε ο, τι χρειαστεί.

Το σχολικό κτίριο είναι προσβάσιμο για τους μαθητές, καθώς οι χώροι μάθησης του σχολείου προσφέρουν το κατάλληλο περιβάλλον που ανταποκρίνεται στις ατομικές ανάγκες όλων των παιδιών. Οι μαθητές, νιώθουν άνετα σε αυτόν τον χώρο, αφού ο ίδιος αποτελεί έναν παράδεισο για τον κάθε μαθητή. Ο καθένας λοιπόν, έχει το δικό του δωμάτιο με ποικίλα γνωστικά αλλά και μη παιχνίδια, σε χρώματα του απαλά, βέβαια επιπλέον υπάρχουν και οι κοινοί χώροι προσβάσιμοι εξίσου για όλα τα παιδιά, γεμάτοι μαξιλάρια, άνετες διαφόρων ειδών καρέκλες, διάφορα παιχνίδια, αλλά και τραπεζάκια και καρεκλάκια. Επίσης, υπάρχει και ο χώρος της κουζίνας, όπου όλα τα παιδιά τρώνε μαζί.

Στο ειδικό σχολείο της Φινλανδίας τα παιδιά αναγνωρίζονται ως διαφορετικές μεμονωμένες προσωπικότητες. Τα παιδιά, μπορούν να μάθουν με τον δικό τους ρυθμό. Κάθε παιδί έχει ένα προσωπικό πρόγραμμα σπουδών ανάλογα με τις δεξιότητες, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά του. Το προσωπικό σχέδιο μάθησης γίνεται σε συνεργασία με το προσωπικό του σχολείου και τους γονείς.

2.6 Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Φινλανδία, γυμνάσιο και λύκειο και ένταξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Εικόνα 7: Πηγή: Παγκόσμιος Ιστός.

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Φινλανδία, αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της εκπαιδευτικής πολιτικής της Φινλανδίας. Αρχικά, τα παιδιά με την αποφοίτησή τους από το δημοτικό, συνεχίζουν στο γυμνάσιο, στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η φοίτησή τους στο γυμνάσιο, είναι υποχρεωτική, και ξεκινάνε από την ηλικία των 13 ετών, έως 15 ετών (junior high school). Τα μαθήματα που υλοποιούνται, είναι τα εξής: Μητρική γλώσσα (φινλανδικά), σουηδική γλώσσα (δεύτερη μητρική γλώσσα), ξένες γλώσσες (γερμανικά/ισπανικά), λογοτεχνία, περιβαλλοντική εκπαίδευση και φυσική, μαθηματικά, βιολογία, γεωγραφία, χημεία, καλλιτεχνικά, φυσική αγωγή, μουσική, ιστορία, θρησκευτικά, κοινωνική και πολιτική αγωγή, αλλά και μαγειρική.

Έπειτα, συνεχίζουν στο Λύκειο, στο οποίο επιλέγουν αυτοί ποιο θα είναι, είτε το γενικό λύκειο, είτε το τεχνικό/επαγγελματικό. Βεβαίως, τα παιδιά μπορούν να μετατεθούν από το ένα λύκειο στο άλλο. Στο γενικό λύκειο, όπως και στο ελληνικό γενικό λύκειο, τα παιδιά διδάσκονται μαθηματικά, γλώσσα, ξένες γλώσσες, λογοτεχνία, μαθηματικά, φυσική, χημεία, βιολογία, φυσική αγωγή, καλλιτεχνικά,

μουσική, ανάλογα με την κατεύθυνση που αυτοί θα επιλέξουν. Απ' την άλλη μεριά, στο τεχνικό λύκειο, δίνονται άπειρες ευκαιρίες για εκπαίδευση. Αρχικά, η τεχνική εκπαίδευση χωρίζεται σε οκτώ βασικά πεδία: Πολιτισμός, ανθρωπιστικές σπουδές και επιστήμες της εκπαίδευσης και της παιδαγωγικής, φυσικοί πόροι και περιβάλλον, κοινωνικές επιστήμες- υγεία και αθλητισμός, κοινωνικές επιστήμες – διοίκηση επιχειρήσεων, φυσικές επιστήμες, τεχνολογία και μεταφορά, και τουρισμός. Η τεχνική εκπαίδευση στην Φινλανδία δεν αποτελεί μία δεύτερη επιλογή, είναι πάρα πολύ σημαντική και ελκυστική για τους μαθητές, γι' αυτό και πάνω από το 50% των μαθητών, εισέρχονται στα τεχνικά λύκεια. Το κάθε πεδίο, έχει τα δικά του μαθήματα.

Τέλος, και από το τεχνικό, αλλά και από το γενικό λύκειο, οι μαθητές μπορούν να δώσουν εθνικές εξετάσεις, και να περάσουν στο πανεπιστήμιο ή στο τεχνολογικό ίδρυμα που επιθυμούν. Οι εξετάσεις τους, εξαρτώνται ανάλογα με το πανεπιστημιακό ή τεχνολογικό ίδρυμα που επιθυμούν να ενταχθούν. Οι μαθητές, έχουν τρεις ευκαιρίες. Μπορούν να δώσουν εξετάσεις σε τρία πανεπιστημιακά ή τεχνολογικά ιδρύματα, πηγαίνοντας στα αντίστοιχα. Βεβαίως, όσοι μαθητές δεν επιθυμούν τις ανώτερες σπουδές, μπορούν να εισαχθούν σε σχολές στις οποίες θα μπορέσουν αργότερα να κάνουν πρακτικά επαγγέλματα, όπως κομμώτρια, υδραυλικός, κ.α.

3. Μέρος τρίτο.

3.1 Συγκριτική μελέτη και των δύο εκπαιδευτικών συστημάτων. Ομοιότητες και διαφορές.

Τα δύο εκπαιδευτικά συστήματα, το φινλανδικό και το ελληνικό, έχουν αρκετές ομοιότητες, αλλά και διαφορές μεταξύ τους. Αρχικά, το φινλανδικό σχολείο σέβεται το παιδί ως μαθητή, αλλά και σαν ξεχωριστό άτομο, με τα δικά του προσωπικά ενδιαφέροντα και χαρίσματα.

Από πολύ μικρή ηλικία κιόλας, τα σχολεία της Φινλανδίας είναι επαρκώς οργανωμένα αλλά και εξοπλισμένα πλήρως. Το κράτος, δίνει αρκετά λεφτά για την εκπαίδευση των πολιτών τους, αλλά και οι πολίτες το «εκμεταλλεύονται» σωστά. Μεγάλα κτίρια δίχως ελλείψεις, εξαρτήματα, δάσκαλοι, καθηγητές, εκπαιδευτικά παιχνίδια, κ.α. δε λείπουν από την ζωή των παιδιών.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθούν κάποιες ομοιότητες και διαφορές, ανάμεσα στα δύο αυτά εκπαιδευτικά συστήματα, που αναφέρθηκαν παραπάνω. Αρχικά, η εκπαίδευση των Φιλανδών, ξεκινάει από μικρή ηλικία, από την βρεφική κιόλας ηλικία, αφού υπάρχουν οργανωμένα σχολικά δημόσια κτίρια για την προσοχή των βρεφών, αλλά και των μικρών παιδιών (0-3 ετών), κάτι που στην Ελλάδα λείπει εν μέρει, αφού οι βρεφικοί/παιδικοί σταθμοί δέχονται μόνο τα παιδιά που έχουν κλείσει το δεύτερο έτος της ηλικίας τους. Βέβαια, για βρέφη, υπάρχουν ιδιωτικοί βρεφικοί σταθμοί, που όμως αυτοί είναι λίγοι.

Έπειτα, συνεχίζεται η προσχολική εκπαίδευση, δηλαδή το νηπιαγωγείο. Το φινλανδικό νηπιαγωγείο, δέχεται νήπια ηλικίας 3 έως 6 ετών, σε αντίθεση με το ελληνικό νηπιαγωγείο που η φοίτηση των νηπίων είναι από 3 έως 5 ετών. Το φινλανδικό νηπιαγωγείο, είναι ευρύχωρο και ευχάριστο για όλα τα νήπια, με ποικίλες δραστηριότητες (π.χ κολυμβητήριο, σάουνα) και με ποικίλα παιχνίδια αλλά και οτιδήποτε χρειαστούν τα νήπια. Σε κάθε τάξη, υπάρχουν σίγουρα δύο εκπαιδευτικοί, η νηπιαγωγός και η νταντά, βέβαια αυτό εξαρτάται και από τον αριθμό των παιδιών, αλλά πάντα υπάρχουν δύο άτομα για την προσοχή των παιδιών, σε αντίθεση με τα ελληνικά νηπιαγωγεία που η μία νηπιαγωγός ισούται με 25 νήπια. Παρ' όλα αυτά, στο φινλανδικό νηπιαγωγείο, τα νήπια έχουν την δυνατότητα να παίζουν ελεύθερα, να φάνε δωρεάν από τη σχολική κουζίνα, να κοιμηθούν, να παίζουν στον εξωτερικό χώρο του σχολείου (αυλή) κάνοντας ποικίλες δραστηριότητες. Στο ελληνικό νηπιαγωγείο, υπάρχουν αρκετές ελλείψεις. Καταρχήν, τα νήπια φέρνουν φαγητό από το σπίτι, υπάρχουν αρκετές ελλείψεις στον νηπιακό χώρο, και πάντα συνεισφέρουν οι γονείς, γιατί δε μπορεί το κράτος. Φυσικά, στα ελληνόπουλα του ελληνικού νηπιαγωγείου, δε δίνεται η ευκαιρία του κολυμβητηρίου, με αποτέλεσμα νήπια που μένουν μακριά από τη θάλασσα, ενδεχομένως να μη μάθουν ποτέ κολύμπι ή σε μεγάλη ηλικία. Βεβαίως, αξίζει να αναφερθεί εδώ πως, τα επιπλέον τύπου νηπιαγωγεία της φινλανδικής εκπαίδευσης (οικογενειακό νηπιαγωγείο, κ.α. βλέπε

σελ. 30), δεν υπάρχουν στην Ελλάδα. Στην Ελλάδα, υπάρχουν μόνο ιδιωτικά νηπιαγωγεία, και για κάθε νήπιο το νηπιαγωγείο, ανήκει στην υποχρεωτική του εκπαίδευση. Μία άλλη σημαντική διαφορά είναι πως, τα δημόσια νηπιαγωγεία στην Ελλάδα είναι δωρεάν, ενώ τα φινλανδικά νηπιαγωγεία είναι επί πληρωμή, ανάλογα με τις ώρες που το νήπιο παρευρίσκεται στο σχολείο.

Κάτι επιπλέον που πρέπει να αναφερθεί, είναι το “pre-school” education της Φινλανδίας. Στην Φινλανδία λοιπόν, μετά τα νήπια, υπάρχει η προ-σχολική τάξη (κάτι σαν τα μεγάλα νήπια θα λέγαμε), η οποία συστεγάζεται κάποιες φορές με το νηπιαγωγείο, και στην οποία πηγαίνουν παιδιά πλέον, ηλικίας 6 ετών. Ασχολούνται περισσότερο με τη μάθηση ορισμένων πραγμάτων, που θα τους χρειαστούν στην μετέπειτα σχολική ζωή τους, όπως ορθογραφία, ανάγνωση, μαθηματικά. Οι Φινλανδοί πιστεύουν πως τα παιδιά, είναι έτοιμα για το δημοτικό σχολείο, στην ηλικία των 7 ετών.

Λοιπόν, από την ηλικία των 7, τα παιδιά ξεκινάνε στην Φινλανδία την πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου, και τελειώνουν το δημοτικό σχολείο στην ηλικία των 12. Η δημοτική εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά, όπως ακριβώς και η ελληνική εκπαίδευση. Τα σχολεία τους, επίσης μεγάλα, ευρύχωρα, φωτεινά, πλήρως εξοπλισμένα με ο, τι χρειάζονται τα παιδιά. Διαφορετικές αίθουσες για τον ψυχολόγο, τον κοινωνικό λειτουργό, τον ειδικό παιδαγωγό, διαφορετικές αίθουσες επίσης για τη βιβλιοθήκη, την αίθουσα μουσικής, το γυμναστήριο, τα εργαστήρια, αλλά και η μικρή κουζίνα και το εστιατόριο. Δάσκαλοι με εμπιστοσύνη στα παιδιά, σεβασμό και αληθινή κατανόηση. Τα μαθήματά τους ενδιαφέροντα, το κάθε μάθημα από 45’ της ώρας, και μετά από κάθε μάθημα ένα 15λεπτο διάλειμμα. Τα παιδιά του δημοτικού, επίσης τρέφονται δωρεάν μέσα σε αυτό, καθημερινώς, πράγμα που στην Ελλάδα δεν υπάρχει. Τα ελληνόπουλα, παίρνουν φαγητό από το σπίτι, και το τρώνε προφανώς στο μεγαλύτερο διάλειμά τους, διάρκειας 15 λεπτών. Τα υπόλοιπα διαλείμματα διαρκούν 10 λεπτά. Στο φινλανδικό σχολείο, το καθημερινό ωρολόγιο πρόγραμμα της κάθε τάξης, σχεδιάζεται από τον δάσκαλο ή την δασκάλα αντίστοιχα, και σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα των παιδιών, πράγμα που δεν πραγματοποιείται ποτέ στην Ελλάδα, αφού πρέπει αναγκαστικά να υλοποιηθεί η ύλη από το Υπουργείο. Επίσης, στα ελληνικά δημοτικά σχολεία, υπάρχουν πολλές ελλείψεις στο χώρο και στα εκπαιδευτικά υλικά.

Η ειδική αγωγή στην Φινλανδία, σημαντικό κομμάτι εξίσου της εκπαίδευσης, είναι όμοια με την Ελλάδα, μα το μόνο που αλλάζει πάλι είναι ο εξοπλισμός του σχολικού κτιρίου. Δάσκαλοι και νοσηλεύτές, φροντίζουν τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ικανότητες στο εσωτερικό του σχολείου.

Στη συνέχεια, τα παιδιά στην Φινλανδία συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους στο γυμνάσιο, όπως και στην Ελλάδα. Η γυμνασιακή εκπαίδευση είναι και στις δύο χώρες υποχρεωτική. Τα μαθήματα, είναι ακριβώς τα ίδια και στις δύο χώρες, το μόνο που αλλάζει πάλι, είναι ο χώρος του σχολείου, καθώς για τη φινλανδική εκπαίδευση, τα χρήματα που δίνονται είναι αρκετά. Υπάρχουν αίθουσες, πλήρως εξοπλισμένες με διάφορα εκπαιδευτικά υλικά (υπολογιστές, εργαστήριο βιολογίας/φυσικής/χημείας, κ.α.), σε αντίθεση με τα ελληνικά σχολεία, που τα χρήματα που προορίζονται για εκπαίδευση, εν τέλει δε δείχνει να χρησιμοποιούνται από αυτή.

Μετά το γυμνάσιο, ακολουθεί και στις δύο χώρες το λύκειο. Το λύκειο χωρίζεται στο γενικό/ενιαίο και στο επαγγελματικό/τεχνικό, και η εκπαίδευση δεν είναι υποχρεωτική, μα ο μεγαλύτερος αριθμός παιδιών, το ακολουθεί. Η εκπαίδευση στο λύκειο στην Φινλανδία, είναι ακριβώς σαν την Ελλάδα, με λίγες όμως διαφορές. Αρχικά, και στις δύο χώρες υπάρχουν ενιαία αλλά και επαγγελματικά λύκεια. Τα παιδιά, μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα στα δύο αυτά, και αντίστοιχα να δώσουν τις εθνικές τους εξετάσεις. Και στις δύο χώρες το επαγγελματικό λύκειο έχει κλάδους, οι οποίοι είναι παρόμοιοι μεταξύ τους, ενώ στο γενικό λύκειο, τα εκπαιδευτικά συστήματα και των δύο χωρών, τα παιδιά επιλέγουν ανάμεσα σε ανθρωπιστικά ή θετικά μαθήματα, και στη συνέχεια αντίστοιχα δίνουν και τις εθνικές τους εξετάσεις για την εισαγωγή τους σε Πανεπιστημιακό Ίδρυμα, ή Τεχνολογικό. Επιπλέον, μία ακόμη διαφορά που υπάρχει είναι, πως στην Φινλανδία τα παιδιά μπορούν ανά πάσα στιγμή να μετατεθούν από το ένα λύκειο στο άλλο (ενιαίο - τεχνικό), πράγμα που δεν γίνεται στην Ελλάδα, από το δεύτερο έτος του λυκείου.

Εν τέλει, αφού τα παιδιά στην Φινλανδία ολοκληρώσουν την λυκειακή τους εκπαίδευση, μπορούν αμέσως να δουλέψουν, ή να ενταχθούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δίνοντας εξετάσεις στο αντίστοιχο ανώτερο ίδρυμα που επιθυμούν. Μπορούν να δώσουν έως και σε τρία πανεπιστήμιο ή τεχνολογικά ιδρύματα. Τα ανώτερα ιδρύματα της χώρας, είναι εξίσου πλήρως εξοπλισμένα με τα κατάλληλα εκπαιδευτικά υλικά. Ο χώρος επίσης ευρύχωρος και καλαίσθητος, με καινούρια πολύχρωμα καθίσματα, τραπέζια και καρέκλες σε όλο το εύρος του, με μεγάλα παράθυρα πάντα, ώστε να τονώνει τη ψυχολογία των φοιτητών. Σε κάθε πανεπιστήμιο, υπάρχει σίγουρα ένα εστιατόριο, που οι φοιτητές πληρώνουν ορισμένο μικρό χρηματικό ποσό κάθε φορά, αλλά το γεύμα τους περιέχει τα πάντα, σε αντίθεση με το ελληνικό πανεπιστημιακό ή τεχνολογικό ίδρυμα, που οι ελλείψεις είναι πάλι μεγάλες και πολλές. Τα κτίρια παλιά και δίχως εξοπλισμούς, ακόμη και η φοιτητική λέσχη είναι δωρεάν μεν για ορισμένους φοιτητές, αλλά και πάλι όχι πλήρως εξοπλισμένη και με παλιά τραπέζια και καρέκλες.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο πως, στα Φινλανδικά πανεπιστήμια και τεχνολογικά ιδρύματα η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι δωρεάν και ελεύθερη για όλους. Σημαντικό κομμάτι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί επίσης και το μεταπτυχιακό, το οποίο εμπεριέχεται στα χρόνια του πτυχίου. Στα μεταπτυχιακά της Φινλανδίας όλοι οι φοιτητές, παίρνουν ορισμένο χρηματικό ποσό μηνιαίως, σε αντίθεση με τα μεταπτυχιακά στην Ελλάδα τα οποία δεν είναι υποχρεωτικά, και ο φοιτητής πρέπει να πληρώσει αρκετές χιλιάδες ευρώ.

4. Βιβλιογραφία-Αρθρογραφία:

- «Γυμνάσιο, Νέο ωρολόγιο πρόγραμμα», ανακτήθηκε από:
<http://nop.moec.gov.cy/index.php/domi/gymnasio>
- Δημοσιευμένες πτυχιακές εργασίες, παιδαγωγικών τμημάτων.
- «Δημοτικό Σχολείο». Ανακτήθηκε από:
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF>
- «Η καθιέρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και η σημασία της.» Ανακτήθηκε από: <https://www.paraskhnio.gr/i-kathierosi-tis-yproxreotikis-ekpaide/>
- «Η ρύθμιση για την αναλογία Νηπιαγωγών-μαθητών», ανακτήθηκε από:
<https://www.esos.gr/arthra/43478/i-rythmisi-gia-tin-analogia-nipiagogon-mathiton>
- «Λύκειο, Ενιαίο και Επαγγελματικό», ανακτήθηκε από:
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CF%8D%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BF>
- «Οδηγοί για τον εκπαιδευτικό». Ανακτήθηκε από :
http://blogs.sch.gr/2dimpall/?page_id=54
- Οδηγός Νηπιαγωγού, *Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί-Δημιουργικά Περιβάλλοντα μάθησης, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων*. Ανακτήθηκε από:
http://www.pi-schools.gr/preschool_education/odigos/nipi.pdf
- «Οδηγός Σπουδών του Επαγγελματικού Λυκείου, Σχολικό Έτος 2017-2018», ανακτήθηκε από:
https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2017/02_05_17epal_od_sp.pdf
- «Το εκπαιδευτικό σύστημα στη Φινλανδία», Αλέξης Τ. (2014), ανακτήθηκε από: http://www.chiourea.gr/2014/05/blog-post_26.html
- «Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Φινλανδία» (2016), ανακτήθηκε από:
https://www.youtube.com/watch?v=SD_dol0je6c
- «Το σχολείο στην Φινλανδία», Δημήτριος Καλαϊτζίδης (2015), ανακτήθηκε από: <http://blogs.sch.gr/isiglavas/archives/2299>

- Αυγητίδου Σ., Αθήνα 2001. «*Το Παιχνίδι. Σύγχρονες ερευνητικές και διδακτικές προσεγγίσεις*»,
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (2002).
- Κανταρτζή Ε., (2002). «*Ιστορική Αναδρομή της Εικονογράφησης των Παιδικών και Σχολικών Βιβλίων*». Αδελφών Κυριακίδη α.ε.
- Μπρισίμη-Μαράκη Ρ. (2000). *Ένας αιώνας Ελλάδα. Μια διαφορετική προσέγγιση στην σχολική ιστορία*. Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Ντολιοπούλου Έ., Αθήνα 2005. «*Σύγχρονα Προγράμματα για Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας*». Τυπωθήτω, Γιώργος Δαρδανός.
- Ντολιοπούλου Έ., Αθήνα 2006. «*Σύγχρονες Τάσεις της Προσχολικής Αγωγής*». Τυπωθήτω, Γιώργος Δαρδανός.
- «*Θέματα Ιστορίας της Εκπαίδευσης*», Τεύχος 9, Καλοκαίρι-Φθινόπωρο 2011.
- Πολυχρονοπούλου Σ., Αθήνα (2013). «*Παιδιά και Έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*»

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία-αρθρογραφία:

- “*A visit to a special need school in Finland*”, ανακτήθηκε από: <https://beeinfinland.wordpress.com/2012/10/30/a-special-needs-school-in-finland/>
- “*Amount and payment of private day care allowance*”, ανακτήθηκε από: <http://www.kela.fi/web/en/private-day-care-allowance-amount-and-payment?inheritRedirect=true>
- “*Education in Finland*”, ανακτήθηκε από: https://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_Finland
- Erasmus+, University of Jyvaskyla, (2016).
- Finland, University of Jyvaskyla (2016), και ανακτήθηκε στο διαδίκτυο από: https://www.dge.mec.pt/sites/default/files/Noticias_Imagens/1_curriculum_in_finland.pdf
- Finnish Educational System, ανακτήθηκε από: http://4sek-v-athin.att.sch.gr/wp-content/uploads/finland_edu_system.pdf
- “*Inside Finnish classrooms: A day at a special school in Jyvaskyla*”, ανακτήθηκε από: <http://inspiredbyfinland.com/en/author/christopher/>
- “*National Core Curriculum for Basic Education in Finland*” (2014).
- “*National Core Curriculum for Pre-Primary Education in Finland*” (2010).

- “*National curriculum guidelines on early childhood education and care in Finland*”, ανακτήθηκε από:
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75535/267671cb-0ec0-4039-b97b-7ac6ce6b9c10.pdf?sequence=1>
- “*Special needs education in Finland-OHCHR*” [DOC], ανακτήθηκε από:
<https://www.google.gr/search?q=special+education+in+finland&oq=special+education+in+finland&aqs=chrome..69i57j69i6013j0l2.4420j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8>
- PISA. (n.d.). Διεθνές Πρόγραμμα του ΟΟΣΑ για την αξιολόγηση των μαθητών.
- Sahlberg, P. (2003). Φινλανδικά Μαθήματα: *Τί μπορεί να μάθει ο κόσμος από την εκπαιδευτική αλλαγή στη Φινλανδία*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο Α.Ε.